

Міжнародні науково-практичні інтернет-конференції за різними юридичними напрямками

Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні

Частина I

**МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

www.lex-line.com.ua

25 лютого 2007 р.

**УКРАЇНА
Тернопіль
2007**

Правова держава: напрямки та тенденції її розбудови в Україні:
матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.-
Тернопіль, 2007.

В роботі зібрані кращі доповіді з юридичних питань, які оприлюдненні на
інтернет-сторінці www.lex-line.com.ua.

Адреса оргкомітету:
46010, м. Тернопіль, а/с 1079
тел. 80979074970
E-mail: confer@ua.fm

Оргкомітет міжнародної науково-практичної інтернет-конференції не
завжди поділяє думку учасників. В збірнику максимально точно
збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками.
Повну відповідальність за достовірність несуть учасники, їх наукові
керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів
конференції посилання на джерело є обов'язкове.

ДЕСЯТЬ РОКІВ НА НИВІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

В 1993 році в інституті економіки, управління і права тодішньої Тернопільської академії народного господарства було впроваджено спеціалізацію "Правове регулювання економіки" в межах спеціальності "економіка підприємств". Основна мета введення цієї спеціалізації була спрямована на підготовку юристів для промислових і приватних підприємств. Експеримент виявився вдалим і вже у 1997 році відбувся перший набір студентів на юридичний факультет ТАНГУ для підготовки молодших спеціалістів-юристів. Факультет розпочав свою роботу з двох кафедр.

25 лютого 1998 року вчена рада академії народного господарства ухвалила рішення про утворення на базі факультету – юридичного інституту. Впродовж кількох років за активного сприяння керівництва академії було чимало зроблено для створення належної матеріально-технічної та наукової бази інституту, яка б відповідає всім вимогам законодавства щодо вищих навчальних закладів освіти. Спільна праця керівництва, викладачів, студентів дала відповідний результат – акредитацію III рівня та сертифікат на право підготовки студентів за спеціальністю "Правознавство", з освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр"- "спеціаліст".

Нині на юридичному факультеті працює 6 кафедр. Новими методами навчання та контролю знань студентів, які використовують викладачі кафедр, є проведення колоквіумів, підсумкове опитування студентів у формі комп'ютерного тестування, проведення семінарських занять у формі рольових ігор і розв'язання ситуаційних задач. На факультеті видається науковий збірник "Актуальні проблеми правознавства", де викладачі і студенти можуть опублікувати свої наукові досягнення.

Викладачі кафедр постійно вдосконалюють наявне навчально-методичне забезпечення з усіх дисциплін, які викладаються на кафедрах.

Активно працюють студентські наукові гуртки, члени яких досліджують проблематику, пов'язану з науковими напрямками тієї чи іншої кафедри. Практикується проведення кафедральних конференцій. Гуртківці беруть участь в університетських конференціях, публікують свої роботи у наукових збірниках.

Попри те, що юридичний факультет – один з наймолодших у ТНЕУ, разом з тим можна з упевненістю говорити, що він займає гідне місце серед інших навчальних підрозділів навчального закладу.

Декан юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету,
доцент, к. ю.н.

Ярослав Пігач

ПРАВОЗАХИСНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “АКВІТАС” У ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ

У сучасній правовій освіті України в ході здобуття юридичної професії існує проблема покращання ефективності практичної підготовки студентів.

Для вирішення цієї проблеми, підвищення кваліфікації викладачів та реалізації своїх професійних інтересів за ініціативою колективу кафедри теорії держави і права юридичного інституту ТАНГ (сьогодні Тернопільського національного економічного університету), на базі даної кафедри при сприянні і підтримці ректора С. І. Юрія 26 лютого 2003 року була організована Тернопільська міська правозахисна громадська організація “Правозахисна організацію “Аквітас” (далі ГО ПО “Аквітас”).

Основною метою її створення була реалізація професійних інтересів юристів – членів Організації шляхом підтримки та захисту конституційних гарантій прав та свобод; пропагування та сприяння здійсненню в Україні правової реформи, побудові демократичної, правової держави; об'єднання зусиль активістів правозахисного руху для організації роботи, спрямованої на оборону законних прав та інтересів людей, особливо серед малозабезпечених та соціально незахищених верств населення; діяльність у сфері навчання та освіти з прав людини шляхом проведення семінарів, круглих столів, диспутів, конференцій, лекцій, бесід та інших форм підготовки, а також допомога в організації вивчення основ прав людини в закладах освіти; сприяння розвитку і підвищенню правової культури населення та суттєве покращення практичної підготовки студентів-юристів ТНЕУ.

Вся вищевказана різнопланова діяльність ГО “Аквітас” була організована засновниками та правлінням у складі: Г.М. Грабовської (секретар), М.В. Кравчука (президент), В.М. Михайлюка, Т.О. Подковенко в приміщенні юридичного інституту ТНЕУ.

Правозахисна організація найбільш ефективно свою роботу розгорнула у 2005-2006 році. Силами Ганни Грабовської, Віктора Михайлюка, Тетяни Подковенко й інших викладачів кафедри теорії держави і права та студентів третього і четвертого курсів юридичного факультету, за домовленістю правозахисної організації з керівництвом Тернопільської міської організації Конгресу Українських Націоналістів на їхній базі (розташованій в центрі міста) був створений консультативний пункт з надання безкоштовних юридичних консультацій у складі 4 груп з 5–6 чоловік у кожній. Протягом першого року активної діяльності правозахисної організації цими групами при безпосередній участі вищевказаних викладачів кафедри теорії держави і права, керівників-консультантів жителям регіону студентами-юристами надано більше ста правових порад. Крім того, вищевказані групи прийняли активну участь у правовому забезпеченні

виборів депутатів до Верховної та місцевих Рад, шляхом роз'яснення населенню виборчого законодавства, вирішення правових виборчих колізій, безпосередній участі членів “Аквітас” у роботі виборчих комісій.

В наслідок такої активної роботи студентів і викладачів членів правозахисної організації значно підвищилась практична правова підготовка студентів юридичного факультету. Після проходження практики організованої ГО ПО “Аквітас” ряд студентів розпочали свою професійну діяльність на посадах помічників адвокатів, юристів підприємств, де успішно реалізувалися як професіонали. Найбільш активними юристами-консультантами були студенти А. Бортей, С. Салань, Л. Стахира, І. Михайльська, Ю. Ковалишин та інші. За активну громадсько-правову діяльність вони неодноразово нагороджувалися грамотами, цінними подарунками. Діяльність ГО ПО “Аквітас” у сфері надання юридичних послуг населенню, здійснювана студентами юридичного факультету під керівництвом викладачів кафедри теорії держави і права є важливим елементом навчального процесу, одним із напрямків вирішення проблеми поліпшення практичної підготовки студентів-юристів в системі вищої освіти України. Даний захід є своєрідною “юридичною клінікою”, яка має своє широке застосування в юриспруденції країн Європи та США.

На даний час, у приміщенні Конгресу Українських Націоналістів щоденно з 15.00 до 18.00 год.,” під керівництвом Ганни Грабовської, Володимира Кіндзерського, Валерія Кравчука, Віктора Михайлюка, Тетяни Подковенко працюють консультативні групи ГО ПО “Аквітас”.

У 2006 році за результатами участі у конкурсу, організованому Міжнародним фондом “Відродження” і Міністерством освіти і науки України, керівництво ГО ПО “Аквітас” вибороло грант. Керівником, організованого цими інституціями, проекту за №2604981, визнано президента ГО ПО “Аквітас”. Фінансова підтримка діяльності правозахисної організації цим фондом значно розширила можливості розвитку практичної освіти студентів-юристів ТНЕУ, відчутно покращила їхнє матеріальне забезпечення (комп'ютерна техніка, періодичні видання, юридична література).

Колектив Тернопільської міської громадської організації “Правозахисна організація Аквітас” створеної на базі юридичного факультету ТНЕУ, який відмічає свій 10-річний ювілей повний натхнення й оптимізму на подальший розвиток практичної підготовки студентів-юристів та поліпшення правового захисту населення тернопілля.

Президент Тернопільської міської
громадської організації
“Правозахисна організація “Аквітас”,
доцент, к.ю.н., доктор права УВУ

Микола Кравчук

ХРИСТИЯНСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ І ПРАВА ЛЮДИНИ

Андрусяк Роман Михайлович, асистент кафедри теорії та історії держави і права Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника

Визначальною ознакою правової держави є визнання і забезпечення прав людини. Як відомо, філософсько-правове обґрунтування концепції прав людини було здійснено мислителями Нового часу. Проте аналіз юридичної та богословської літератури свідчить про спроби науковців віднайти духовні, метафізичні основи етико-правової конструкції прав людини у більш давній, порівняно з філософією, формі суспільної свідомості – релігії.

На християнські витоки прав людини вказують як правознавці, так і богослови, зокрема ігумен Веніамін (Новік), Д. Голенбах, В. Губер, О. Лукашова, М. Маринович, С. Рабінович, А. Ціммерман, Р. Папаян, Т. Шіррмахер, М. Шупак, А. Яннулатос та інші.

Розділяючи погляди зазначених вище вчених, вважаємо за доцільне детальніше зупинитись на природно-правовому розгляді одного з аспектів християнського віровчення – християнській антропології. Адже, як слушно зазначає Л. Петрова: «...зрозуміти, що є дійсно правом, неможливо без пізнання природи людини. Визначення сутності права мусить розпочинатися з антропологічного моменту» [5, с.71].

Відповідно до християнського богослів'я, людина являється вінцем творіння, вершиною творчого процесу трьох Осіб Божественної Трійці. Перш ніж створити людину, Вони радились один з одним: «Створімо людину за образом Нашим і за подобою Нашою» (Бут. 1:26) [2, с.156].

Тема образу і подоби Божої – одна з центральних в християнській антропології: більшою чи меншою мірою її намагалися розкрити більшість богословів.

Варто зазначити, що Отці і Учителі Церкви по-різному відповідали на питання про образ Божий: одні вбачали його в розумі, інші в свободній волі, треті — в безсмерті. Якщо ж об'єднати їхні думки, то отримаємо цілковите уявлення, що таке образ Божий у людині. Таким чином, людина носить образ Божий у вищих якостях душі, особливо в її безсмерті, в свободній волі, в розумі, в здатності до чистої безкорисливої любові.

При цьому, наголошують богослови, образ Божий мусимо бачити тільки в душі, а не в тілі, оскільки Бог за Своєю природою є найчистішим духом, не окутаний ніяким тілом і непричетний до матеріальності. Тому

поняття образу Божого може відноситися тільки до нематеріальної душі. Хоча в історії права все-таки простежуються випадки ототожнення образу і подоби Божої з тілесністю людини. Наприклад, перший християнський імператор Костянтин заборонив калічити розпеченим залізом обличчя злочинців, оскільки «вони носять подобу Божу» [3, с.22].

Що ж стосується «подоби Божої», то вона, як правило, відмежовується від «образу» і тлумачиться теологами як потенційна здатність людини богоуподібнюватись «шляхом діяльної вправи і вдосконалення природних властивостей за заповіддю Спасителя: «Будьте досконалі, як Отець ваш Небесний!» (Мт. 5:48) [2, с.174].

Таким чином, християнське бачення людини як «образу і подоби Божої» надає людській гідності, як основній підвалині ідеї прав людини, трансцендентного, абсолютного, «божественного» характеру [4, с.147-148].

А про рівну гідність всіх людей свідчить, зокрема, положення християнської антропології про походження людства від одних прабатьків: «І Бог на Свій образ людину створив, на образ Божий її Він створив, як чоловіка та жінку створив їх. І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: Плодіться й розмножуйтеся, і наповнюйте землю...» (Бут. 1:27-28).

Вказує на рівність всіх людей і апостол Павло у Посланнях до колосян та до галатів: «Нема юдея, ні грека, нема раба, ані вільного, нема чоловічої статі, ані жіночої...» (Гал. 3:28; Кол. 3:11).

Щодо проблеми окремих біблійних положень етнічно- і статеводискримінаційного характеру, то вона, як справедливо зауважив С. Рабінович, цілком знімається в разі здійснення суто «христоцентричної» біблійної герменевтики, тобто, коли насамперед враховуються вчення і поведінка самого Ісуса Христа [6, с.50-51].

Отже, проведений аналіз положень християнської антропології дозволяє зробити висновок, що в праоснові новочасної теорії прав людини лежить все-таки християнський світогляд з відповідним розумінням встановленої Богом сутності рівної гідності всіх людей.

Література:

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. – К.: Українське біблійне товариство, 2002. – 1160 с.
2. Вепрук В., протоієрей. Догматичне богослів'я: Підручник. – Чернівці: Рута, 2002. – 543 с.
3. Мейендорф И., протопресвітер. История Церкви и восточно-христианская мистика. – М.: Институт ДИ-ДИК, 2000. – 576 с.
4. Папаян Р. Христианские корни современного права. – М.: Норма, 2002. – 416 с.

5. Петрова Л. Нариси філософії права: Навч. посібник. – Харків, 1995. – 260 с.

6. Рабінович С. Права людини «першого покоління» і канонічні джерела християнства // Право України. – 2001. – № 3. – С. 50-53.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Антонюк Оксана Романівна

студентка Юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Для українського суспільства на етапі його еволюції до відкритого, громадянсько кого і правового феномен права, прав і свобод людини має ключове значення. Тому верховенство права як принцип і як соціальне явище дедалі частіше відображається у вітчизняній юриспруденції – як практичній, так і теоретичній. Про потребу досліджень у цій сфері вже неодноразово наголошували вітчизняні науковці (зокрема, фахівці-теоретики: А. Заєць, М. Козюбра, А. Колодій, М. Кравчук, А. Назаренко, М. Цвік, Ю. Оборотов, М. Погребняк, П. Рабінович, В. Саліванов, О. Скакун, О. Скрипнюк, С. Шевчук). Саме тому назріла необхідність проаналізувати ствердження верховенства права у сучасному національному законодавстві, зокрема для того аби виділити в ньому основні аспекти принципу верховенства права та оцінити державний рівень його сприйняття.

Верховенство права – це реальне відображення нормальної ситуації випереджувального розвитку природних прав людини порівняно з розвитком системи об'єктивного юридичного права та й правової системи. Суб'єктивне право, природні права людини завжди вищі, перші, оскільки мають „вести” за собою об'єктивне юридичне право. Обов'язок держави – скоротити дистанцію такого відставання.[6;С. 341-342]

З огляду на вище вказане необхідно підкреслити, що ця проблема є актуальною у сучасній юриспруденції і потребує ґрунтовного дослідження.

Україна, обравши шлях незалежності і соборності та закріпивши це в Конституції, підтвердила своє прагнення розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну, правову державу, однією із основних засад розбудови якої є забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Права і свободи людини становлять абсолютну цінність і є невід'ємними, так як належать кожному від народження. У будь-якому

суспільстві вони є важливим інститутом, за допомогою якого встановлюється правовий статус особи, межі вторгнення в її особисту сферу, закріплюються гарантії захисту і реалізації її прав і свобод. Тому їх забезпечення - одна з найголовніших функцій держави.

Конституція України, норми якої є нормами прямої дії, проголосила, що людина, її життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека є найвищою соціальною цінністю. Вона підносить права людини в центр державної політики. Основний Закон визначає, що держава відповідає за свою діяльність перед людиною. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Отже, Конституція України є основою, базисом подальшої законодавчої та іншої нормотворчої діяльності, її норми мають домінуюче місце у правовій системі України. Для гарантії можливостей реалізації всіх прав та свобод людини і громадянина держава проявляє неухильну політичну волю до послідовного забезпечення механізму здійснення конституційних прав і свобод.[1; Ст.5]

Проте становище у сфері прав людини в Україні є неоднозначним, у деяких сферах суспільного життя спостерігається обмежений прогрес та існують серйозні проблеми. Багато конституційних положень для їх повної реалізації не підкріплені біжучими законами і все ще очікують на прийняття. Тому на практиці дійсні права людини часто не відповідають конституційним вимогам.

На сьогодні вкрай актуальним є питання поглиблення всебічної співпраці усіх гілок державної влади, спрямування їх зусиль на прийняття узгоджених та скоординованих рішень. Без цього неможливе поглиблення ринкових перетворень, розв'язання жодної із соціально-економічних проблем, здійснення реформ, підвищення добробуту людей тощо.

Визначальними напрямками розвитку законодавства є: по-перше, розробка нових законів, необхідність прийняття яких впливає із Конституції; по-друге, приведення чинних нормативно-правових актів у відповідність до Основного Закону і, по-третє, адаптація діючого законодавства до норм європейського, міжнародного права.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади України (в межах компетенції) спрямовують свою діяльність в напрямках законодавчого врегулювання існуючих проблем, організаційного сприяння дотриманню прав та свобод людини.

Однак, незважаючи на збільшення обсягів законопроектних робіт, темпи прийняття законів значно повільніші, ніж темпи їх напрацювання.

Одна з найважливіших причин того, що в Україні гальмується процес прийняття законів - відсутність єдиної системи розробки актів

законодавства та проведення аналізу ефективності їх застосування.[4; С. 32-35]

Необхідно підготувати проект єдиного закону про нормативно-правові акти, в якому будуть комплексно врегульовані всі питання нормотворчої діяльності. Прийняття зазначеного документу сприятиме дотриманню органами виконавчої влади Конституції України і забезпечить захист прав та свобод громадян.

У систематизації українського законодавства позитивну роль повинно відіграти зібрання законодавства України.

У зв'язку з активізацією в останні роки законотворчої діяльності, а також з необхідністю ефективного правового врегулювання найбільш важливих суспільних відносин здійснено ряд заходів щодо оптимізації нормотворчої діяльності усіх суб'єктів права законодавчої ініціативи, зокрема запроваджено єдину систему планування, координації та контролю за нормотворчою діяльністю центральних органів виконавчої влади.

Конституція і закони України увібрали в себе міжнародно-правові норми з питань громадянства. Завдяки цьому прослідковується відповідність національного законодавства загальновизнаним міжнародно-правовим стандартам і принципам у цій сфері: єдиного громадянства, рівності всіх перед законом, недискримінаційності тощо.[5; С. 46-49]

Серед найпопулярніших ідей сучасного державного будівництва в Україні є ідея правової держави. Вона стала програмною вимогою всіх політичних партій і юридично закріплена в Основному Законі – Конституції. Ми повинні розбудовувати державу найвищої якості, де право, створене на засадах соціальної справедливості, найвищої поваги до особистості, виступає основним регулятором суспільних відносин, де запроваджено особливо шанобливе ставлення до права. Однак практика розбудови українського суспільства і держави підтверджує, у певній мірі, декларативність цього конституційного положення.

Основними напрямками формування правової держави в Україні слід визнати відповідні політичні, економічні, соціальні, ідеологічні та організаційно-правові заходи щодо втілення основних принципів такої держави. Наскрізне забезпечення прав людини в усіх сферах державної влади і місцевого самоврядування є імперативом державної правової політики в галузі прав людини, на яку спрямована правова реформа.

Успішне проведення правової реформи найближчим часом створить правову систему в Україні, яка буде ефективним інструментом формування громадянського суспільства з соціально-орієнтованою

ринковою економікою, де реально юридичними засобами будуть надійно захищені права та свободи людини і громадянина.[3; С. 118-122]

Україна вже відбулася як держава незалежна, але не відбулася як держава правова. Необхідно докласти максимум зусиль для того, щоб суверенній Україні бути правовою державою, щоб у нашій державі панував Його Величність Закон, права і свободи людини і громадянина стали гарантованою реальністю.

Література:

1. Конституція України: Із змінами, внесеними згідно із Законом N 2222 IV від 08.12.2004 р. – К.: Велес, 2006.
2. Буткевич В. Права людини в Україні. Щорічник.-К., 1995.-С.20-48.
3. Законотворчість. Конституційні засади законотворчої діяльності. Ред. кол.: О.В.Богачова, В.О.Зайчук (голова), О.Л.Копиленко, С.В.Шевчук. - К.,2005.- 345 с. (Бібліотека Української школи законотворчості).
4. Пащенко О. Європейські стандарти у галузі прав людини: реалії та перспективи українського законодавства// Право України. - 2006.- №4.- .32-35.
5. Шаповал В., Шаповал Т. Загальна характеристика конституційних статусів людини і громадянина в Україні// Право України. -2006.- №9.- С.46-49.
6. Юридична енциклопедія. – Т.1. – К., 1998.- 832 с.

ЮРИДИЧНА ГЕРМЕНЕВТИКА ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Бернюков Анатолій Миколайович

старший консультант колегії суддів судової палати в кримінальних справах Апеляційного суду Хмельницької області

Інтеграція України в світове співтовариство як рівноправного партнера, потребує кардинального реформування владного механізму з переглядом засадничих принципів, насамперед, у сфері правотворення та правозастосування. Глибокі та системні соціально-економічні зміни, які відбуваються на сучасному етапі розвитку нашої держави, здійснювана структурна правова реформа, обумовлюють необхідність переоцінки існуючих цінностей і перегляд достатньо великої кількості політико-правових уявлень, що формують відношення до права та характер діяльності правотворчих і правозастосовчих органів.

Нині у вітчизняній юридичній науці проходять інтенсивні якісні перетворення, які обумовлені зміною характеру соціальних відносин в Україні. Спостерігається трансформація ідеологічного відношення до галузі юриспруденції: відбувається поступове посилення ролі ідеї права в функціонуванні всіх сфер суспільного життя. Зазначені зміни в Україні знаходять свій вияв, насамперед в: розвитку законодавства на якісно нових принципах соціальної справедливості, розширенні сфери застосування права та його реалізації, підвищенні у зв'язку з цим, ролі державних органів, які здійснюють правозастосовчу діяльність, серед яких особливо важливе місце посідає суд. Разом з тим, як відомо, цей процес проходить нерівно, невпевнено і суперечливо, викликаючи розбалансованість та різновекторність функціонування окремих елементів правової системи.

Сьогодні вже безперечним став той факт, що найголовнішим засобом в світлі досягнення поставлених людством нових завдань по забезпеченню реалізації та захисту прав і свобод людини виступає суд. Як справедливо наголошує Президент України, судова система – «це той стержень, який забезпечує ефективне функціонування суспільства і держави» [1, с. 9], а «Судова влада – це дійсно хребет цивілізованого суспільства. Вона забезпечує верховенство права, яке є і буде основою європейської демократії» [1, с. 9].

Світовий досвід свідчить, що рівень демократії в кожному суспільстві визначається місцем цієї установи в системі органів державної влади та реальною спроможністю судді об'єктивно й неупереджено, на основі власного внутрішнього переконання прийняти вірне рішення, при цьому, правильно зінтерпретувавши фактичні обставини справи та право, тим самим, – відновити порушені та захистити законні інтереси особи. За висловом колишнього Голови Верховного Суду України Маляренка В., «Цивілізований світ давно визнав, що суд у правовій державі відіграє значну роль» [2, с. 35].

В нашій державі Конституція України піднесла статус суду на принципово новий рівень, закріпивши принцип незалежності суддів і самостійності судової влади, що в свою чергу, надало більше можливостей для реального гарантування захисту людини. Юрисдикція цього державного органу поширилася на всі правовідносини, які виникають в країні. Однак, авторитет суду в суспільстві, перш за все, залежить від ефективності правосуддя, тобто професіоналізму і моральності суддів, їх спроможності встановити правду та відновити справедливість.

За останні роки на шляху реформування в галузі судочинства зроблено чимало. Разом з тим, існуючий механізм здійснення правосуддя в багатьох аспектах характеризується відсутністю єдності та системних

зв'язків. Як думається, однією з головних причин цього є недостатньо ефективний вплив юридичної теорії на практику, наслідком чого стала безсистемність останньої, що характеризується численними помилками на шляху свого розвитку та вдосконалення, всупереч основних закономірностей розроблених офіційною наукою. Існуюча системна криза в сфері правосуддя, здебільшого зумовлюється розпливчастістю та нечіткістю сучасних теоретичних конструкцій, зокрема, щодо концепції праворозуміння, методології судочинства, механізму взаємозв'язку розуміння правової реальності та фактичних обставин справи суддею тощо.

Необхідно також зважати і на те, що початок ХХІ століття в країні у сфері юриспруденції ознаменувався методологічною кризою, коли поставлені вимогою часу демократичних перетворень нові орієнтири розбудови правової системи України визначені, але існуючі старі наукові підходи, породжені майже сторічним пануванням догматичної парадигми в сфері держави та права, – стримують процес розвитку теорії та практики в країні. Ситуація невизначеності в цій сфері ускладнюється і процесом світового переосмислення соціальної дійсності, в якому, як відомо, юснатуралізм все більше витісняє позитивізм.

Корінні зміни відбуваються у всіх галузях суспільного життя, що обумовлюється насамперед тим, що, відтепер людина, її права, свободи та інтереси стали дійсним епіцентром внутрішньої та зовнішньої політик кожної сучасної цивілізованої країни. Створення правової держави та громадянського суспільства, будучи центральним та провідним орієнтиром реформування владного механізму в світі, формулює нині і нову парадигму розуміння правової реальності.

Можна з усією впевненістю констатувати, що сучасна загальна тенденція перетворення постіндустріальної держави в соціальну набуває все реальніших обрисів та контурів [3]. За таких умов, найбільшу актуальність та гостроту на порядку денному наукових досліджень, відповідно набувають питання визначення сутності та змісту демократичної форми правління, взаємної відповідальності влади й особи, захисту прав людини, нормативного забезпечення розвитку кожного індивіду в системі існуючих суспільних відносин, пошуки оптимальної моделі правової системи взагалі. Стає все очевидніше, що методи, які використовувались дотепер в цій сфері теоретичного знання, уже не задовольняють потреби розвитку людства. При цьому необхідно зауважити, що завжди у кризових ситуаціях існування соціуму, при неоднозначних моментах у виборі подальшого руху в майбутнє, що характеризуються, як правило, методологічною кризою, на допомогу приходило філософське осмислення дійсності.

Нині все більше усвідомлюється необхідність впровадження методів, які до цього часу знаходились на узбіччі офіційності. Одним з таких перспективних напрямків є, безумовно, герменевтика. Нині ця унікальна універсальна та специфічна методологія гуманітарних наук як мистецтво інтерпретування суспільних явищ, спроможна надати нового імпульсу розвитку наукової думки для розв'язання сучасних нагальних питань. Саме з її допомогою відбувається унікальне продуктивне інтерпретаційне співвіднесення суб'єкту з об'єктом пізнання [4, с. 349]. Внаслідок чого, в широких наукових колах все більше утверджується теза про потребу застосування герменевтики в якості засобу розуміння існуючої дійсності. Так, в західній академічній юриспруденції подібна тенденція відобразилась в масовому зверненні поглядів науковців на дане вчення, яке у сучасному його варіанті дає бачення комплексного розв'язання усього спектру соціальних проблем, в тому числі і правових. Тому розвиток юридичної герменевтики сьогодні в світі набув широких масштабів.

В зв'язку з викладеним та враховуючи те, що найкраще досягнути глибинний зміст можна за допомогою філософії, а зрозуміти саме розуміння, яким просякнута уся професійна діяльність судді можна лише за допомогою юридичної герменевтики, – це наводить на думку про необхідність дослідження правосуддя крізь призму даної методології. Таким чином, відсутність наукового розуміння процесу відправлення правосуддя та недостатнє обґрунтування необхідності розробки системного вивчення процесу судової інтерпретації наводять на думку про актуальність даних досліджень.

Є очевидним, що погляд на правосуддя крізь призму юридичної герменевтики дозволить більш повніше з'ясувати справжню природу судочинства як суспільного феномену, та виробити нові напрямки для покращення судової практики і викорінення негативних явищ в цій сфері. Важливість запропонованої тематики кратно підвищується, зважаючи на той факт, що таке актуальне питання, як визначення глибинної суті судочинства на сьогоднішній день не тільки залишається недослідженим, але й взагалі, – ніколи не ставилося на порядку денному філософсько-правової наукової думки. Досі, в повній мірі так і не було з'ясовано справжній дійсний зміст діяльності суддівської інтерпретації, яка на нинішній момент залишається бути покритою туманом невідомого. Таким чином, розкриття цієї фундаментальної проблеми дозволяє знайти шляхи оптимізації діяльності судді. Тому це питання є життєво важливим як для судової вдали, так і суспільства взагалі [5, с. 192, 354]. Враховуючи зазначені обставини, на часі є розгляд юридичної герменевтики в якості методології здійснення правосуддя.

Література:

1. Промова Президента України Ющенко В.А. // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 11. – С. 9-12.
2. Малярєнко В. Актуальні проблеми становлення судової влади в Україні // Право України. – 1996. – № 1. – С. 31-36.
3. Честнов И.Л. Диалогическая онтология права в ситуации постмодерна // Правоведение. – 2001. – № 3. – С. 45-52.
4. Гадамер Х.-Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики: Пер. с нем. – М.: Прогресс, 1988. – 704 с.
5. Барак А. Судейское усмотрение: Пер. с англ. – М.: Норма, 1999. – 376 с.

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Гоман Аліна Олександрівна, Кісельова Валентина Сергіївна, Піддубченко Оксана Андріївна
студентки Юридичного факультету Херсонського юридичного інституту Харківського національного університету внутрішніх справ

Державна влада в княжу добу охоплює період початку VI ст., від моменту зародження могутньої Європейської держави Київської Русі та закінчується другою половиною XIV ст., коли Галицько-Волинська Русь фактично припиняє існування як держава.

Вітчизняні вчені Мірошніченко В.І., Мірошніченко М.І. вважають. Давньоруська держава як ранньофеодальна монархія була побудована на принципі сюзеренітету – васалітету. Діяльність князів спрямовувала князівська рада (рада бояр) – вищий державний орган з дорадчими функціями [1, с. 87-90]. З такою точкою зору, в цілому, погоджується П.П. Музиченько, досліджуючи організацію державної влади Київської русі на місцях, він доповнює: «Довгий час існувала десятинна система (тисячні, соцькі, десятники), яка зберігалась від військової демократії і виконувала адміністративні, фінансові і інші функції. З часом її витісняє двірцево-вотчинна система управління [2, с. 38]».

Дещо по іншому висвітлює запропоновано проблему В.М. Іванов, який зазначаючи стали серед істориків точку зору, що: «Київська Русь за формою правління була як ранньофеодальна монархія [2, с. 36]».

Автори схвально відносяться до обох викладених точок зору провідних вчених у галузі історії держави і права та вважає, що вони не несуть в собі протиріч, а доповнюють одна одну.

Наведене дає можливість сформулювати ознаки, які характеризували державну владу в княжу добу: давньоруська держава за формою правління

була ранньофеодальна монархія; на чолі держави стояв великий князь, в руках якого зосереджувалась законодавча, виконавча і судова влада; князь призначав місцеву адміністрацію, контролював її діяльність, відав справами міжнародної політики; місцева адміністрація будувалась на десятинній системі, яка зберігалась від військової демократії і виконувала адміністративні, фінансові і інші функції, з часом її витісняє двірцево-вотчинна система управління; Русь періодично набувала ознак клаптикової ранньофеодальної імперії, між князівської федерації або конфедерації під колективним правлінням династії Рюриковичів; діяльність князів спрямовувала князівська рада – вищий державний орган з дорадчими функціями.

Таким чином, державна влада періоду княжої доби – це об'єднана під зверхністю великого князя держава, який в своїх руках зосередив законодавчі, виконавчі та судові функції.

Гетьманська доба охоплює період з 1648 року, з моменту славних перемог Богдана Хмельницького та утвердження нової Європейської держави – Війська Запорізького, закінчується – кінцем XVIII століття коли Російською імперією була ліквідована українська автономія державної влади [3, с. 122-127].

Серед вчених в галузі історії держави і права немає тотожних поглядів на зміст та сутність державної влади часів гетьманщини. В.М. Іванов стверджує, що характерною ознакою державного ладу України того періоду полягала в тісному переплетенні республіканських та монархічних начал [4, с. 122]. Схожу позицію у своїй лекції «Розбудова української національної держави» формує М.Г. Щербак : «Формування української держави в роки війни мало протилежні тенденції. З одного боку – це демократизм і вибірність всіх органів публічної влади, а з іншого – намагання Богдана Хмельницького створити сильну одноосібну владу на різних рівнях управління від гетьмана до сотника [1, с. 172]».

Як бачимо зазначені вчені на сутність державної влади гетьманщини мають хоча і схожі, але не тотожні погляди. На наш погляд, найбільш правильною є розуміння запропонованої проблеми В.М. Івановим, ми поділяємо їх і вважаємо, що характерною ознакою державної влади періоду гетьманщини полягає в тісному переплетенні республіканських та монархічних початків.

Актуальним для нашої доповіді є дослідження положень про державну владу, які викладені в Конституції Пилипа Орлика, що була опублікована 1710 році. Зазначимо, що час схвалення конституції США – 1787р., Франції і Польщі – 1791р. В «Пактах і Конституції прав і вольностей Війська Запорізького» було фактично сформовано концепцію правової держави на принципі розподілу властей на законодавчу, виконавчу і судову. Стаття 6 Конституції визначила державу - Військо

Запорізьке, як станову, виборну гетьманську монархію парламентського типу [5, с. 172].

Отже, теоретичні і практичні доробки розуміння державної влади у гетьманську добу своєю прогресивністю на кілька десятиліть опереджали всю тогочасну світову спільноту.

Література:

1. Історія держави і права України: Підруч. / А.С. Чайковський, В.І. Батрименко, Л.О. Зайцев, О.Л. Копиленко та ін.: За ред. А.С. Чайковського. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 512 с.
2. Музиченько П.П. Історія держави і права України: Навч. посіб. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 429 с.
3. Остафійчук В.Ф. Історія України: сучасне бачення: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2002. – 348 с.
4. Іванов В.М. Історія держави і права України: Навч. посіб.. – К.: Атака, 2003. – 416 с.
5. Мірошніченко М.І., Мірошніченко В.І. Історія вчень про державу і право: Навч. посіб.. – К.: Атака, - 224 с.

ПИТАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ В ПЕРІОД ДИРЕКТОРІЇ УНР

Грабовська Ганна Миронівна

викладач кафедри теорії та історії держави і права ТНЕУ, здобувачка кафедри теорії та історії держави і права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Відновлення 14 грудня 1918 р. Директорії Української Народної Республіки мало як політичне, так і соціально-культурне та економічне значення для розвитку національної держави. Незважаючи на постійні військові події, робота державних органів щодо соціального забезпечення працівників різних сфер не призупинялася. З позицій сьогодення на проблеми освіти слід зауважити, що історичний досвід наших попередників є досить корисним у вирішенні важливих питань, які мають місце на сучасному етапі реформування освіти, зокрема питання пенсійного забезпечення працівників освіти.

Як відомо період Директорії був надзвичайно складним, оскільки постійно змінювалася політична ситуація на території України. Це найперше відсутність умов та засобів для підготовки нормативно-правової бази для покращання соціального рівня населення у всіх сферах суспільного життя.

1-го лютого 1919 р. згідно постанови Ради Міністрів УНР організована міжвідомча нарада з питання підготовки загального пенсійного статуту. Вирішення цього питання було покладено на три міністерства народного здоров'я, праці і фінансів, але як вказують факти представники міністерства праці та фінансів зволікали у вирішенні даного питання, оскільки не з'являлися на наради. Ця нарада була триразовою спонукою міністра народного здоров'я й опіки Є. Яковенка виконати доручення Ради Народних Міністрів Перша нарада не відбулася у зв'язку відсутності представників міністерств праці і фінансів, на другу прибув тільки представник міністерства фінансів, на жаль з невідомих причин представник міністерства праці не з'явився і на третю нараду. В ході обговорення даного питання приймали участь представники різних міністерств. Після заслуханих виступів і пропозицій було ухвалено, що пенсійний статут при звичайних обставинах є загальним для всіх інституцій. Але в окремих випадках в зв'язку з війною, епідемією та іншими обставинами, зацікавленні інституції через своїх представників мали надіслати до комісії з пояснюючими записками проекти статутів на ці виключні випадки. Ці проекти мали бути додатковими розділами до загального пенсійного статуту. Різним інституціям рекомендували надсилати свої пропозиції з відповідними матеріалами на виключні випадки в зв'язку із спеціалізацією праці тієї або іншої інституції [1: Арк.4,4зв,5].

Департамент загальних справ міністерства народної освіти (далі МНО) повідомив про новий пенсійний статут, який в найближчому часі мав стати законом, оскільки дія пенсійного статуту колишньої Російської імперії як за розміром ставок, так і духом закону не відповідав тогочасним законодавчим вимогам[4, Арк.7.]. Як свідчать архівні матеріали до МНО надходили різні запити на певні зауваження від органів місцевого управління з питань пенсійного забезпечення.

Проект тимчасового закону про пенсії та одноразові допомоги всім педагогічним працівникам в школах МНО УНР включав зміни і доповнення відповідних статей пенсійного статуту й особливих законів.

Згідно нового статуту про встановлення розмірів пенсій закріплювалися наступні правила, що були обов'язкові для всіх вчителів та вихователів на території УНР нижчих початкових, вищих початкових, середніх, комерційних, технічних, ремісничих і т. і. шкіл, без різниці викладання дисциплін. Вони мали рівні права на пенсію з коштів державної скарбниці, не залежно від тих пенсій, які їм належали на підставі інших приватних або громадських (міських або земських) статутів і постанов за педагогічну або іншу працю. Викладання у школах різних типів незважаючи на назви, при переході із однієї школи в іншу

зараховувалося в педагогічний стаж. До пенсії стажу входила також і праця виконуючих обов'язки.

Особливістю даного закону є те, що право на пенсію мали також інші працівники різних типів шкіл: загальноосвітніх, професійних, технічних, ремісничих, міністерство народної освіти, як: лікарі, діловоди, бухгалтери, писарі, ексекutori, кастелянші, економки, лазаретні дами і інші працівники, включно до технічних службовців тобто: служителі швейцари і т. і. з коштів державної скарбниці. І важливо зазначити, що зарахувався стаж до пенсії вчителям, які працювали у колишній Росії або ЗУНР, а на даний момент 0-знаходилися на території України.

1. Для встановлення законодавчим шляхом норм оплати вищезазначеним працівникам в школах Міністерства народної освіти розмір їх пенсії, коли вони виходили на пенсію після 25 років рівнялися останньому розміру заробітної плати до якої входило оклад, квартирних і п'ятирічні додатки, як від держави, так і від міст і народних управ (прим 2). Примітка 1. (В тому випадкові, коли службовець мав квартиру реально, квартирні рахувалися в $\frac{1}{4}$ річного утримання.) Примітка 2. Директорам, інспекторам, завідуючим школами зараховувалося до пенсії, крім зазначених даною статтею утримання, ще й плату за завідування школою.

При виплаті пенсій були враховані різні обставини, а саме:

2. Якщо педагогічні працівники йшли у відставку за станом здоров'я одержували пенсію в таких розмірах: а) від 10 до 15 років $\frac{1}{2}$ повної ставки пенсії; б) від 15 до 20 років $\frac{3}{4}$ повної ставки пенсії; в) за 20 років 100% розмір пенсії.

3. Маючи тяжкі невилікуванні хвороби, які не давали можливості не тільки продовжувати роботу в школах, але і жити без постійного стороннього догляду, при виході у відставку, призначалася пенсія наступних розмірів: Відпрацювавши від 5 до 10 років $\frac{1}{2}$ ставки; а від 10 до 15 років $\frac{3}{4}$ ставки, а пропрацювавши 15 років і більше повну ставку належної пенсії.

4. Особи, які підлягали до ст.8 і пропрацювали менше 10 років, а зазначені в ст.9. – менше 5 років, одержували одноразову допомогу в розмірі річного заробітної плати.

5. Коли особи залишали роботу згідно (ст.9) і була сім'я, тоді не залежно від пенсії та одноразової допомоги, видавалася ще одноразова допомога в розмірі річного утримання сім'ї і родині, яка утримувалася на його кошти.

6. Члени сім'ї, у випадку смерті чоловіка, або жінки пенсіонерів які вийшли у відставку, мали право на пенсію: а) вдови і вдівці – на половину пенсії котрі отримували за життя їх чоловіки або жінки; б) діти підлітки отримували повністю пенсію, як за службу батька, також і за службу матері після їх смерті; с) особи сімей, які ще не отримували пенсії,

одноразові допомоги призначалися на підставі п.10. цього закону окремо матері і дітям річну заробітну плату.

7. До п. п. 8 і 9 Свідоцтва про стан здоров'я, які необхідні для одержання пенсії, видавалися комісією, яка складалася на паритетних умовах з двох учителів від педагогічної ради, або учительської спілки і двох лікарів. Комісія ця утворювалася негайно найближчою шкільною владою.

8. У термін коли вирішувалося питання про призначення пенсії, звільнені у відставку одержували щомісяця із фонду державної скарбниці аванс в розмірі утримання згідно рішення шкільної влади.

9. Із усього утримання, а саме: жалування, столових, квартирних, 5-річних надбавок та інших від казни, міст і земств утримували в пенсійний капітал Державної скарбниці 2% замість 5% . З усіх працюючих в школах загальноосвітніх, професійних, технічних, ремісничих та інших МНО.

10. Чинність цього закону поширювалася на всіх пенсіонерів, які вже отримували пенсію згідно інших статутів або законів.

Зазначалася ще й окрема норма, що в разі підвищення розмірів заробітної плати, підвищувався і розмір пенсії тим особам, котрі уже отримували пенсію за свою працю в школах [5: Арк..132-134].

Таким чином, можна ствердити, що незважаючи на суттєві перешкоди державотворча робота уряду Директорії УНР була плідною, адже, свідченням того є правові засоби вирішення проблеми соціального захисту. Даний закон про пенсійне забезпечення вчителів був надзвичайно гуманним і підтверджує, що в час нестабільності та постійних військових дій, ця сфера постійно перебувала в полі зору держави і дане питання було врегульовано на законодавчому рівні.

Подана стаття підготовлена у плані розробки теми: “Розвиток держави і права України на початку ХХ ст.”, затверджена кафедрою теорії держави і права ТАНГ і потребує подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Центральний державний архів вищих органів влади і управління (далі ЦДАВОУ). // Ф.2582.- Оп.1. – Спр.31. – Арк.4,4зв,5.
2. ЦДАВОУ //Ф. 2582. – Оп.1 – Спр.31. – Арк..2 .
3. ЦДАВОУ //Ф.2582. – Оп.1. – Спр.31. – Арк.1.
4. ЦДАВОУ //Ф. 2582. – Оп.1 – Спр.31. – Арк..7.
5. ЦДАВОУ //Ф.2582. – Оп.1. – Спр.16. – Арк..132-134

ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ЧАСТИНІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Гуменний Роман Володимирович

*стажист-дослідник кафедри теорії та історії держави і права ТНЕУ,
аспірант Одеської національної юридичної академії*

В умовах глобалізації економічних процесів інтелектуальний капітал набуває надзвичайного значення. Вже сьогодні його сукупний обсяг в економічно розвинених країнах становить від 50 до 70% загальної вартості капіталу компанії. Так, за оцінками західних спеціалістів економічний розвиток суспільства в майбутньому буде визначатися не запасами сировинних ресурсів, а наявністю новітніх технологій, пошук яких високорозвиненими державами світу не припиняється.

Інтеграція України в Європейське економічне співтовариство (ЄЕС) та її прагнення стати членом Світової організації торгівлі (СОТ) загострили проблему формування в нашій державі цивілізованого ринку інтелектуальної власності та її правового захисту. Тому одним з найважливіших завдань, що потребує постійної уваги та підтримки держави, є не тільки ефективне використання інтелектуальних ресурсів нації, а й усунення перешкод у користуванні правами інтелектуальної власності, забезпечення найсприятливішого режиму вільної торгівлі її об'єктами [2].

Міжнародна практика захисту інтелектуальної власності тривалий час послуговувалась правовими нормами ряду конвенцій, укладених під егідою Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ).

Проте ці правові норми відповідних конвенцій розроблялися впродовж другої половини ХХ сторіччя і не містили ефективних правових норм які б регламентували та забезпечували створення міжнародної системи зобов'язань щодо захисту прав інтелектуальної власності.

Значним кроком в розв'язанні даної проблеми стало створення СОТ та підписання в 1994 р. Угоди TRIPS (торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності). Дана угода ґрунтується на основних міжнародних конвенціях з прав інтелектуальної власності, причому до цієї угоди долучалися основні положення цих конвенцій, а також наукові розробки в галузі міжнародного права [1; С. 58-61].

Характерними ознаками цієї угоди є те, що вона, по-перше, містить мінімальні стандарти та адекватні норми захисту прав інтелектуальної власності; по-друге, забезпечує ефективну реалізацію цих норм, як на території держав-учасниць так і на їх державних кордонах; по-третє,

пропонує ефективний механізм вирішення суперечок, здатний забезпечити виконання зобов'язань держав-учасниць щодо впровадження адекватних норм та мінімальних стандартів [1; С. 58-61].

За 15 років незалежності в Україні створено відповідну правову базу захисту прав інтелектуальної власності. Проте важливою проблемою правової науки є розробка дієвих механізмів реалізації законодавчих норм щодо захисту прав інтелектуальної власності та адаптація їх до міжнародних стандартів.

Правові аспекти охорони інтелектуальної власності в Україні досліджувались в наукових публікаціях О. Д. Св'ятоцького, І. І. Дахно, О. М. Мельника, О. А. Підпригори, В. М. Капіци та інших. При вагомій науковій та практичній значимості цих досліджень не всі питання цієї багатогранної проблеми знайшли своє вирішення. В першу чергу це стосується адаптації Українського законодавства в частині захисту інтелектуальної власності до міжнародних стандартів права.

Стандартизація захисту прав інтелектуальної власності та ефективність з якою ці стандарти повинні застосовуватись породжені трьома основними причинами.

По-перше, промислове виробництво в більшості країн світу все інтенсивніше насичується науково-дослідними та технологічними розробками. В результаті експортна продукція містить в собі все більше запатентованих високих технологій та наукових розробок. Тому товаровиробники потребують, незалежно від того, де вони продають свою продукцію, адекватного захисту своїх прав на патенти, що забезпечило б їм можливість компенсації витрат на науково-дослідні роботи.

По-друге, після зняття відповідних обмежень на іноземні інвестиції відкрилися нові можливості з виробництва продукції на підставі патентів, ліцензій, або ж в рамках спільного підприємства.

Проте передача новітніх технологій в рамках інвестиційної діяльності залежить від того, наскільки система захисту прав інтелектуальної власності є стандартною і наскільки ці права будуть захищені.

По-третє, продукція виготовлена за новітніми технологіями часто стикається на міжнародному ринку з такими самими новими технологічними вдосконаленнями, використаними шляхом несанкціонованого права, що призводить до появи піратської продукції.

Таким чином формування в Україні цивілізованого ринку інтелектуальної власності потребує запровадження законодавчих норм щодо введення інтелектуальної власності в господарський оборот, комерціалізації прав на об'єкти інтелектуальної власності, які б забезпечували баланс інтересів всіх суб'єктів правовідносин у зазначеній сфері.

Дослідження показують що сьогодні захист прав інтелектуальної власності в Україні гарантують близько 40 законів, біля 100 підзаконних актів і 15 міжнародних конвенцій та договорів, в яких вона бере участь.

Після прийняття базових законів із захисту інтелектуальної власності Україна зробила рішучі кроки в утвердженні себе як правової держави, яка захищає права інтелектуальної власності. Так, наприклад, в числі заходів цивільно-правового захисту авторського права та суміжних прав на законодавчому рівні передбачено такі санкції: відшкодування моральної шкоди, завданої порушенням авторського права; відшкодування збитків, які були заподіяні порушенням авторського права чи суміжних прав; вилучення доходу, отриманого в результаті таких порушень; виплата компенсації, за рішенням суду, в розмірі від 10 до 50 тис. мінімальних заробітних плат та ін.

Як справедливо відмічають фахівці, прийняття відповідних законів ще не гарантує усунення проблем у взаєминах учасників міжнародних економічних відносин. Рівень захисту прав інтелектуальної власності в Україні та норми які їх забезпечують значно відрізняються від тих, що діють в Європейських країнах, що спричиняє конфлікти в міжнародних економічних відносинах. Тому важливою проблемою правової науки є розробка дієвих механізмів реалізації законодавчих норм щодо захисту прав інтелектуальної власності та наближення їх до міжнародних стандартів.

Важливим кроком на шляху вирішення даної проблеми стало створення в серпні 2000 р. Національної ради з питань адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Дієвим заходом Національної ради була розробка концепції загальнодержавної програми адаптації національного законодавства, яку схвалила 21 жовтня 2002 р. Верховна Рада України.

Відповідно до цієї Концепції адаптація національного законодавства, в сфері захисту прав інтелектуальної власності, є поетапне прийняття та впровадження нормативно-правових актів України, розроблених з врахуванням правових норм Європейського Союзу.

Створення Національної ради з питань адаптації національного законодавства, як рівно ж розробка і схвалення Загальнодержавної програми, на наш погляд, є першим і досить значним кроком в напрямку адаптації національного законодавства в частині захисту прав інтелектуальної власності. Воно сприятиме створенню законодавчого поля, яке покликане забезпечити вступ України до СОТ, створення зони вільної торгівлі та набуття асоційованого членства у Європейському Союзі.

Література:

1. Угода про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності. // Інтелектуальна власність. – 1999. - № 5. С. 58-61.
2. Мельник О.М. Проблеми охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні: Монографія. – Х., 2002.
3. Капица Ю. Гармонизация права интеллектуальной собственности в Европейском Союзе и вопросы адаптации законодательства Украины и стран Европы. – К., 2004. – С. 513-536.
4. Паладій М. Реалізація програми інтеграції України до ЄС у сфері інтелектуальної власності. // Інтелектуальна власність. – 2001. - № 12. С. 3-6.

ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО

Ісакова Вікторія Михайлівна

студентки 38 групи 2 курсу Інституту підготовки кадрів для органів юстиції Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

Реалії нового століття зумовлюють істотне зростання значущості юридичної науки. Теоретичне обґрунтування стає обов'язковою умовою ефективності державних рішень, наука все більше набуває рис інституту, покликаним якого є забезпечення сталого розвитку суспільства, добробуту та соціального прогресу.

В Україні активна роль правової науки, усіх її складових – як фундаментальних, так і галузевих та прикладних – зумовлена процесами становлення демократичної, соціальної, правової держави, завданнями формування національної правової системи, яка б відповідала стандартам верховенства права, забезпечення та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Життя висуває нові критерії до академічних наукових досліджень, їх результативності та соціальної ефективності, що передбачає підвищені вимоги до визначення пріоритетних напрямків та тематики наукових досліджень, постановки та вирішення відповідних потребам сьогодення наукових проблем, осмислення методології сучасних наукових підходів та конкретних способів теоретичних досліджень.

30 квітня 2004 р. Президент України видав Указ «Про додаткові заходи щодо забезпечення розвитку фундаментальних наукових досліджень», в якому передбачається цілісний комплекс заходів щодо підвищення ролі фундаментальних наукових досліджень, зокрема

визнається необхідність підготовки щорічної тематичної доповіді про стан та перспективи їх розвитку в Україні.

Якісно нові проблеми перед вітчизняними правознавцями ставить затверджена Законом України від 27 листопада 2003 р. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, яка визначає механізм досягнення Україною відповідності критеріям набуття членства в Європейському Союзі, що включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій, необхідних для ефективного правотворення та правозастосування.

За даними експертів для входження України в правове поле Європи необхідно прийняти нові або внести відповідні зміни майже в 4 тис. законів та інших нормативно – правових актів. Це означає, що все законодавство України повинне бути модифіковане відповідно до міжнародних принципів і стандартів, наближене до права ЄС, РЄ, Організації з безпеки і співробітництва в Європі та інших європейських організацій. На певному етапі свого розвитку, в Україні відбулося усвідомлення того, що, крім позитивних результатів у процесі її інтеграції до ЄС, є багато упущень та недоліків: повільні темпи реформ, їх недостатня кординованість із завданнями європейської інтеграції, невідповідність розвитку демократичних інститутів і стану громадянського суспільства сучасним вимогам тощо. Прийшло осмислення, що цей процес потребує критичного узагальнення зробленого і подальших наукових рекомендацій у світлі сучасних європейських вимог.

Поки що Україна демонструє «добрі наміри» щодо входження до європейської правової системи. Але з текстів прийнятих правових документів, як свідчать фахівці, не видно комплексного розуміння того, як саме повинна розвиватися правова система України для реалізації інтеграційних прагнень держави. Зокрема, у «Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» зазначається, що адаптація законодавства України передбачає реформування її правової системи та поступове приведення у відповідність з європейськими стандартами і охоплює приватне, митне, трудове, фінансове, податкове законодавство, законодавство про інтелектуальну власність, охорону праці, охорону життя та здоров'я, навколишнє природне середовище, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, транспорт, а також інші галузі, визначені Угодою про партнерство і співробітництво. Термін «адаптація законодавства України до законодавства ЄС» не має в Україні ні нормативного, ні наукового обґрунтування; у праві ЄС вживається термін «апроксимація» (зближення). Під апроксимацією законодавства розуміється запровадження в Україні конкретних стандартів, що діють в

усіх державах – членах ЄС на підставі «вторинного законодавства» ЄС – директив та регламентів.

Чи достатньо обмежуватися апроксимацією законодавства України до законодавства ЄС та ще й силами виконавчої влади, як це передбачено Законом України «Про Концепцію Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»? Уявляється, що ні. Програмувати потрібно становлення в Україні правової системи європейського зразка – не тільки заради гарантування несуперечності її з правом ЄС, а й задля укорінення у народну свідомість неминущих цінностей: свободи, демократії, справедливості, ринкової економіки, правової держави, вироблення належної поваги до права, визнання його справжньої соціальної цінності, насамперед як ефективного засобу реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів громадян, інструмента динамічного суспільного прогресу. Зазначене потребує реформування не тільки «законодавства», а й усіх складових її правової системи: правотворчості, правозастосування, правової культури, правосвідомості тощо. Адже правова система ЄС тільки доповнює національні правові системи держав – членів, а безпосереднє регулювання суспільних відносин в ЄС застосовується лише там, де це вкрай необхідно.

І все ж, йдучи до Європи і наближаючись до правових систем романо-германського типу, український народ має зберігати національну прогресивну традицію, підтримувати її безперервність. Для цього він мусить пам'ятати, що європейське право пишеться в Брюсселі і Страсбурзі, і Україна не стільки в нього зможе привносити, скільки змушена сприймати. Стандартизація правових систем європейських держав здатна привести до стирання граней між правовими системами і правовими сім'ями правових систем, до їх поступового відмовлення від багатьох національних особливостей. Проте реформування правової системи України за європейськими стандартами, що визначені документами ОБСЄ, Ради Європи та Європейського Союзу, а також з врахуванням національно – правової практики країн континентальної Європи, повинне відбуватися лише тією мірою і настільки, якою мірою і наскільки це необхідно для статусу повноправного члена цих співтовариств. Якщо правова система України стане повноцінною складовою частиною європейського правового простору як середовища формування єдиного європейського права і водночас збереже свою самобутність та здатність запобігати некерованим конфліктам – це буде означати входження її у сім'ю правових систем романо-германського типу на правах її східноєвропейського різновиду.

Розгляд цієї проблеми науковцями зумовлений передусім, по – перше, дозріванням необхідності узагальненого науково – теоретичного

аналізу і, по – друге, практичною важливістю визначення українським народом орієнтації подальшого розвитку: Схід або інтеграція з Росією; Захід або євроатлантичне тяжіння; певний ізоляціонізм або якомога менший вплив як із Сходу, так і з Заходу. Без знання історії становлення правової системи на теренах України, особливостей українського права, усвідомлення впливу на нього як соціально – культурних традицій життєдіяльності та правового менталітету, так і сприйняття іноземного елемента в різні періоди розвитку неможливо зробити правильний вибір у орієнтації української самоіндефікації.

Від вирішення цієї проблеми значною мірою залежить добробут усього багатонаціонального суспільства та кожної окремої людини, що проживає на території Української держави.

ІДЕОЛОГІЧНО-ПРАВОВІ КОНЦЕПЦІЇ ЦАРСЬКОЇ ВЛАДИ ЗА СЕМАНТИКОЮ СКАРБІВ ТА ТЕРАТЕВТИКИ У НОСІЇВ КУЛЬТУРИ ГАВА-ГОЛІГРАДИ

Кіндзерський Володимир Іванович

*юридичний факультет Тернопільського національного економічного
університету*

Вивчення історії держави і права України періоду античності стикається з великими труднощами, пов'язаними з відсутністю писемних джерел. В зв'язку з цим деякі регіони України "випадають" з розгляду розвитку державно-правового процесу. Не є винятком в цьому і Тернопільщина, а між тим, цілий комплекс матеріально-речових джерел (залишки протоміських центрів, фортифікації, скарби) засвідчують для 9–6 ст. до н.е. наявність тут структурованого політичного утворення, а отже, держави і права. Реконструювати деякі риси даної племінної протодержави можливо за допомогою аналізу скарбів і тератевтики, семантичне навантаження яких відбиває тогочасні ідеологічні і правові реалії. Адже в епоху релігійного світогляду і містичного світосприйняття соціальна поведінка людини визначалась не тільки економічним детермінізмом, а й ідеальними мотивами з царини ідеологічно-правових вчень і яскраво втілена в матеріальній культурі.

Період Гальштату (ранній залізний вік 12 – 6 ст. до н.е., НаА₁ – НаС за європейською хронологією) став ключовим моментом в історії європейської цивілізації, оскільки саме з цього часу розвиток її продуктивних сил і державно-політичної та соціальної надбудови став

дорівнювати, а подекуди переважати близькосхідний. Походи “народів моря”, що поряд з Хетським знищили і ахейські палацові царства, створили можливість для розвитку нової форми держави – поліса, підмурка класично-рабовласницького суспільства. Але полісна система займала лише незначну частину континенту (Греція і Апенніни). За її межами було безліч племен, що пішли іншим шляхом формування надобщинних політичних структур (політогенеза). Про його суть суперечка ведеться і понині (військова демократія, вождизм, ранньорабовласницькі племінні царства). В наукових колах Центральної Європи (переважно Балкан) популярності набула теорія існування ранньодержавних (у деяких авторів протодержавних) дворівневих військово-політичних об’єднань у фракійців на чолі з “богом-царем”, пов’язаним з культом Діоніса-Арея (Дзібелсурда у фракійців) і родоплемінною знаттю – “tarabosteis”, об’єднаною в конічні клани. Завдяки відомим причинам, з їх середовища виділявся окремий царський рід – $\nu\epsilon\kappa\upsilon\pi$, що узурповував військові і сакральні функції (наприклад, бесси в племен сатрів). Ряд городищ, що панували над своєю округою, творили сакральний союз. Тобто соціум (принаймі фракійський, адже саме на його матеріалі виникла дана схема) являв собою цілий ряд потестарно-дуалістичних об’єднань на чолі з вершниками – “дзібітідами” (Гезехій з Олександрії), що ведуть свій рід від Дзібелсурда і пов’язані між собою його культом і втіленням його на землі – царем [1,с.186: 6,с.78]. Саме з симбіозу вершників і землеробів виросла у фракійців царсько-жрецько влада. Так, пов’язане з владою і вершником дієслово $\upsilon\epsilon\zeta\omega$ і зв’язаний з ним субстантив $\upsilon\omicron\mu\alpha\delta\epsilon\zeta$ означає – “роздаючий наділи” [16,с.21]. В процесі політогенеза, якщо теоретично уявити його у вигляді ієрархічної драбини стадій-ступенів, вищеописане відповідало б чіфдому (вождівству). У вітчизняній історіографії дане стадіальне узагальнююче визначення – чіфдом, – для лісостепових племен кіммерійського і скіфського періодів ніколи прямо не вказувалося. Та до нього тяжіє цілий ряд соціально-політичних реконструкцій. Так, відмічається, що у носіїв скіфської культури в лісостепу в часи Скіфії відбувся процес трибалізації, були свої царі і знать-вершники, а отже – відбувся процес трансформації з механічної етнічної спільноти в політичну.

Період BrD – NaA₁ (13-11 ст. до н.е. за Міллером-Карпе), час появи фракійських гальштатських племен на Україні, характеризується великою міграційною активністю і пов’язаними з нею війнами. З писемних джерел (переважно Єгипетських документів з “Телль-ель-амарнського” архіву) нам відомий лише заключний етап цього процесу – вторгнення “народів моря” на Близький Схід. Впливовими дійовими особами в ньому були носії культурної групи Колоджені-Ноа-Собатинівка [7,с.15: 17,с.19]. Саме їх кераміка і зброя знайдені в похованнях у Кносі (Зафер Попоура) на

Криті в Енкомі (Скарб зброї) на Кіпрі, м.Угарит, Родосі (Ялісос), Трої шар VIIa і в палаці Пілоса, а також на давньоєгипетських рельєфах з Луксору і Медінет Хабу [9,с.12]. Але поштовхом до їх походів був тиск із глибин Hinderlandy мігрантів, часів першого фракійського розселення, що припало на 13-12 ст. до н. е. [4,с.30]. Передумовою до цього стала зміна клімату в 13 ст. до н. е. та демографічний вибух кінця бронзи, коли велика кількість бронзових і перші залізні знаряддя значно збільшили продуктивність праці

Як вже зазначалося, причиною цього натиску на Близький Схід стало просування на Україну гальштатських фракійських племен, які витіснили попередніх осадників. Так у пониззі Дунаю утворилася група Сілеану-Рімнічеле, як наслідок осідання на землях носіїв Кослоджені племен культури Монтеору з незначним впливом носіїв Тей IV-V . Подібний процес мав місце і в середньому Подністров'ї, де племена культури Ноа витіснилися фракійцями-переселенцями – носіями культур Гава-Голігради [15,с.116].

Як бачимо, початок власне історичного періоду на Україні був переповнений військовими сутичками і грабіжницькими набігами – найхарактернішою рисою вождизму чи військової демократії [8,с.7]. Етнічні протуберанси кінця бронзи початку заліза нерідко називають першим “великим переселенням народів”, яке змінило історію людства в свій час не менше, ніж переселення початку середньовіччя. Тому й умови, що зумовили ці переселення, були схожими: процес політогенезу і, відповідно, трибалізації; поява знаті, що мріяла про здобич, оскільки того, що вона одержувала через систему редістрибуції, було замало.

На 9 ст. до н. е. складання структурованого політичного суспільства завершилось в фракійців. Археологічні свідчення з пам. Гава-Голігради відображають соціум з класовою *raideia* [10,с.48]. Найяскравішим прикладом цього є Михалківський скарб (Михалково Борщівського району), символи з речей якого ідеологічно відображають культ сонця, тобто царської влади [11,с.97]. Так, ажурні підвіски з с.Лисичок (Тернопільщина), що є верхньою частиною бляхи-фалари (збруя коня в колісниці), знайденої цілою в Михалкові, аналогічні виробам з скарбу с.Рожанці біля Белграда і Баян-Семерія (Румунія) [11,с.97]. На період НаВ припадає пік популярності виробів на зразок Михайлівських у лісостепових племен України. Так, у Київському музеї є кільце-пластинка, з Зарубенців відомі брошки у вигляді крил, а на городищах лісостепу (Субутівське, Немирівське, Чорнолісся) багато бляшок – все голіградського типу. Безперечно, це спричинено спільністю ідеології влади та політичного життя. Справа в тім, що в період 750-725 р.до н.е. відмічена інфільтрація в племінне середовище України племен кул. Бесарабь. Їхні жертовники, пов'язані з царським культом предка на

кшталт Дзібелсурда і Кібелли та хтонічно-солярним культом, відомі з жаботинівських протоміських центрів, а кераміка – з голіградських городищ (с.Кривче Тернопільщина). [4,с.35]. Зазначимо, що привілейований клас у дворівневих суспільствах з'являвся, переважно, як наслідок завоювання. Панування у фракійців експлуатації на кшталт спартанської ілотії (породженої завоюванням) відзначали Афіней, Філарх, Теопомп, Агатархид. На відміну від спартіатів-фалангітів, привілейовані на Україні в передскіфський і скіфський час були кінними вершниками. Саме з ними слід пов'язати городища лісостепу 9 ст. до н.е., де величезна площа виділена під загони для худоби. Справа в тім, що в гальштаті ще не знали важкого плуга і розорювали лише легкі ґрунти річкових долин. Отже, фонд земель для обробітку був обмежений, а при екстенсивному землеробстві це призводило до відсутності можливості здобути надлишковий продукт шляхом збільшення посівних площ. [7,с.137]. Тому основним багатством була худоба, що випасалась нерідко у степу, а її господарі вели полукочове життя.

В архаїчних соціумах ідеологічне обґрунтування влади нерідко важило більше, ніж її економічне підґрунтя. Характерним прикладом цього є деспотична влада “людини-птаха” над полінезійцями Пасхи, що спиралась лише на їх сліпу віру в його “мана”-магічну силу. Концепція одночасно божественної волі, сили і енергії, а також долі певних індивідів, що надає право і зобов'язує їх царювати, поширена і серед індоєвропейців. Найяскравішим прикладом є давньоіранський “фарн” (дослівно – щастя), що уособлювався з приналежністю до певного роду (Парадатів – Кей-Сіявушидів) і інвеститурними речами. На наш погляд, саме останніми є дві надзвичайно цікаві жіночі статуетки з “ялинковим” орнаментом що знайдені на городищах Лисички і Кривче Тернопільської обл. Найближчі аналогії їм відомі з Кікладських островів [10,с.94]. Це зображення Мі Lugal – жінки-царя, верховної жриці, а, можливо, і Кібелли, пов'язаних з царською інвеститурою.

“Ялинковий” орнамент в античності одноголосно тлумачився як стилізація священної ялини, що по календарній смерті Атиса посилалась у святилище Кібелли. Цей ритуал пов'язаний з діонісіями і кривавими жертвами та царською ідеологією, а саме, що влада дається тимчасово Діонісом через втілення останнього в тіло правителя. Так, у Гезехія зберігся голос “βαυατοζ οματαιοζ Ζευζ φρογιοζ πολυζ ταχvζ” (одержимий Зевсом Фригійським (Діонісом), величний) [5,с.97: 6,с.137]. Міфологічно це виражалось в культурі Діоніса Оместа, що “вимагав” людських жертв перед Саламіном. А у «Вакханаліях» Еврипіда розповідається, що Фіванський цар був розірваний в якості культової жертви Агавою, жрицею “Мі Lugal” Вакха-Діоніса [14,с.129]. Дана міфологема пов'язана з культом ритуального вбивства царя після того, як

він відцарював свій термін і почав старіти, що робило його “загрозою щастю царства”. Подібна віра про зв'язок благополуччя соціуму із здоров'ям правителя ще зовсім недавно існувала в африканських племен, зокрема шалуків верхнього Нілу. На Криті правителя в жертвоприношенні заміняли діти, так, у Кносському палаці в одній із культових галерей віднайдено 6 трупів зі слідами канібалізму. На городищі Кривче також є дитяче інгумаційне поховання, а між тим голіградці не практикували поховань у межах поселень, окрім того, вони сплювали покійників [11,с.94]. В описаному вище культі цар і жертва виступають завжди в образі бика (житіє св. Дазія, Симонід, монети едонів), а промені царської корони з Михалківського скарбу стилізовані під роги. У культовій практиці царської інвеститури величезне місце займали певні предмети – іпан, переважно статуетки, присвячені божеству, які передають силу (bagun – одночасно це означає одержимість богом) останнього свому господарю. [3,с.202] Безперечно, саме іпан є згадувані вище статуетки та золота фібула з Михалкова в вигляді вовка-davoi. Адже Вакх древнім уявлявся не тільки сонцем, а й соколом і вовком. Саме останнім він виступає на гальштатському настінному малюнку (петрогліфі) з с.Іроча в Прикарпаття. Композиція з світового дерева, вершника і вовка є канонічним зображенням царської інвеститури (надання влади devos mekas (великими богами)) у фракійців. [2,с.236] Отже, в гальштаті в Подністров'ї панувало уявлення, що правитель, син Матері Богів і сам солярно-хтонічний бог, а отже, і безсмертний, і тільки служачи йому, можна також цього досягти. Дана концепція сильно перегукується з фрігійськими (вони були етнічно близькі фракійцям) [12,с.76].

Отже, можемо констатувати, що в Подністров'ї у передскіфський період склалося політико-структуроване суспільство. Характерною ознакою якого було те, що влада правителя базувалась на вірі в його оракул і "фарн" та сакралізації інституту царської влади. Остання тримала примат над особистістю правителя, що було пов'язано з концепцією “божественного” (а насправді – родового), а не монархічного суверенітету. У житті це втілювалось у практиці тимчасових царів. Тобто цар був не стільки продуктом соціального розвитку, скільки ритуальним персонажем – носієм космічного порядку і втіленням підвладного йому колективу, посередником між світом богів і земним. У цій історико-культурній традиції держава осмислювалась як тілесна “плоть” царя. Панувала антропоморфна концепція соціуму. Можливо, що й організація суспільства за потестарно-дуалістичним принципом була пов'язана з цим антропоморфізмом; цар (він, як ми наголошували, ще не мислився окремо від своєї родової групи) – голова, народ – тіло.

Література:

1. Абаев В.А. Фракийский социальный термин “tarabosteis” // Этногенез народов Балкан и Северного Причерноморья. Лингвистика, история, археология. – Москва, 1989. – С.186-193.
2. Бандрівський М. Гальштатські пам’ятки в околицях села Ірича // Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. – Львів, 1991. – С.230-245.
3. Баюн Л. С. Орел В.Є. Язык фригийских надписей как исторический источник // ВДИ. – 1989. – №3. – С.200 – 203.
4. Безсонова С. С. Глиняні жертovníки лісостепового Подніпров’я ранньоскіфського часу // Археологія. – 1996. – №4. – С. 25-3
5. Василева М. Гора. Бог и Имя. О некоторых фрако–фригийских параллелях // ВДИ. – 1990. – №3. – С.94-99.
6. Довгало Т. І. Становление идеологии раннеклассового общества. – Минск, 1980. – 210 с.
7. Златковская Т. Д. Возникновение государственности у фракийцев. – М.: Просвещение, 1971. – 450 с.
8. Клочко В.И. “Народи моря” и Северное Причерноморья. // Археологія. – 1990. – №1. – С.10-15.
9. Крушельницька Л. І. Пам’ятки гальштатського періоду межиріччя Вісли, Дністра, Прип’яті. – Київ: Наукова думка, 1993. – 435 с.
10. Малеев Ю.И. Гальштатские городища Западной Подолии и Прикарпатья // Межплеменные связи эпохи бронзы на Украине. – Киев: Наукова думка, 1987. – С.84-97.
11. Массон А.А. Экономика и социальный строй древнейших обществ. – Москва: Наука, 1976. – 215 с.
12. Моисеева Г.А. К вопросу о характере фригийского государства в VIII – начале VII в. до н.е. // ВДИ. – 1986. – №3. – С.67-80.
13. Отто Б. Приносимый в жертву богу // ВДИ. – 1995. – №1. – С.120-134.
14. Ріваладзе Є.В. Бактрийский гопатшах. Нефритовая пластика с изображением человека-быка и правителя // ВДИ. – 1995. – №1. – С.136-150.
15. Смірнова Г.І. Про етнокультурні зміни в розвитку середньодністровського ренйону в VII ст. до н.е. // Археологія. – 1997. – №3. – С.115-121
16. Фол А. Методологические проблемы изучения праистории Балкан. // ВДИ. – 1992. – № 1. С. 21–34.
17. Bouzek J. The Aegean, Anatolia and Europe: cultural interrelations in the Second millenium. B.C. – Praha, 1985. – 269 p.

ЛЕГІТИМНІСТЬ СПІЛЬНИХ МІЖДЕРЖАВНИХ РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ

Кравчук Валерій Миколайович

студент п'ятого курсу юридичного факультету ТНЕУ, магістратури Львівського державного університету внутрішніх справ

У драматичній історії України ХХ ст. важливе місце належить подіям, що розгорнулися на початку Другої світової війни. Після поразки українських національно-визвольних змагань 1917-1920 рр. основна частина України ввійшла як “союзна республіка” до складу СРСР. Надані їй ознаки держави перетворилися, в міру формування в Радянському Союзі скитського тоталітарного режиму, на зовсім формальні. Однак саме в рамках Української РСР відбулася фактична консолідація усіх українських земель. Важливим кроком на шляху до цієї єдності було приєднання до УРСР тих історично українських територій, що перебували протягом міжвоєнного періоду в складі польської держави, а саме - Східної Галичини і Західної Волині, які дістали в історіографії спільну назву Західна Україна.

Возз'єднання, як традиційно іменували згаданий акт радянські юристи і історики, стало результатом складної військово-дипломатичної гри І.Сталіна й А.Гітлера на початку Другої світової війни, реалізації однієї з умов таємного протоколу до радянсько-німецького пакту про ненапад від 23 серпня 1939 р.[4].

Логічним продовженням плану таємних протоколів пакту “Молотова – Ріббентропа” стала Угода між урядом СРСР і Німеччини про евакуацію українського, білоруського населення з території Польщі, яка носила таку назву: “Угода між урядом СРСР і Німеччини про евакуацію українського і білоруського населення з території колишньої Польщі, яка відійшла в зону державних інтересів СРСР” [1].

Дана угода була підписана в Москві 16 листопада 1939 року Головою урядової делегації радянсько-німецької змішаної комісії з евакуації та Головою уряду німецької делегації німецько-радянської змішаної комісії з евакуації.

Цей документ складався з 3-х розділів та 23 статей, в яких два союзники-окупанти чітко виклали у статтях та параграфах, яким чином буде проводитись евакуація населення. Зокрема, в ст.1 говориться, що евакуації підлягають тільки ті особи, які виявили своє особисте бажання і отримали згоду головних або районних уповноважених відповідної сторони.

Далі цинічно було зафіксовано, що евакуація є добровільною і ніякого примусу, ні прямого, ні побічного бути не може. Бажаючі

евакуюватися могли своє бажання висловити як усно, так і письмово. Даний документ поширювався і на осіб, що були переслідувані колишнім польським урядом.

Евакуація розпочиналася з дня підпису цієї угоди і мала закінчитися 1 березня 1940 року. Тобто для осіб, що виявили бажання відводилося три з половиною місяці на “добровільний” виїзд з своїх рідних місць-земель, хат, в яких народилися їх діди-прадіди, діти, онуки.

Цією Угодою було надано “право” вивозу особистого майна з виконанням обов’язкових правил, що грубо порушували права людей на особисту власність. Це був грабунок, узаконений в Москві 16 листопада 1940 року.

§ 1 чітко вказував на те, що з собою можна взяти білизну, одяг і взуття тільки те, що вже було у вжитку, а хутряний одяг – тільки одну штуку.

У § 2 зазначалося, що особистий багаж (крім ручного) вагою не більше 50 кг. для голови сім’ї і 25 кг. для кожного члена сім’ї. Це для тих, хто евакуювався залізничним та автомобільним транспортом.

У § 3 для осіб, що евакуювалися іншим чином дозволялося вивезти:

- не більше однієї парокінної упряжі на господарство;
- не більше двох коней або однієї пари волів, однієї корови, однієї свині, п’ять овець або кіз і десяти штук будь-якої домашньої птиці на одне господарство.

§ 4 особам спеціальних професій – ремісникам, художникам, вченим дозволено вивозити предмети професійної діяльності.

§ 5 визначав документи, які дозволено вивозити, а саме: документи та акти, як особисті так і суспільні (артілей, кооперативів).

У § 6 вказується на предмети, що не допускалися на вивозу, серед них: гроші готівкою, крім паперових польських злотих, - не більше як 50 злотих на одну особу; золото, платину в злитках, ломі; вироби з срібла і золота не більше 1 штуки на особу, яка досягла 18 років; мануфактуру з полотна, шкіри, вироби з металу, які виходять за потреби сім’ї; поштові голуби; друковані вироби; швейні машини, мотоцикли; цінні папери.

§ 7 передбачав, що за узгодженням сторін все майно залишається на місці, складалися списки як кількісні, так і якісні.

§ 8 визначалося, що радянсько-німецька змішана комісія встановлює вартість майна на тій чи іншій стороні.

У § 9 вказувалося, що майно, яке залишається під державну охорону в розпорядження Сторони на тій території, на якій майно залишається. Сторони узгодили, що земля, яка була у власності евакуйованих виключається із взаємних розрахунків і не підлягає включенню в опис майна. Стаття 4 заповідливо встановлювала, що особи, які “від’їздять”, на підставі цієї Угоди звільняються від обкладань податками та зборів

(мита). П'ята стаття регламентувала, що сторони надають транспортні засоби та паливо для перевезень.

Розділом II було визначено статус і зобов'язання змішаної комісії та уповноважених, а також акцентувалася увага на те, що захист інтересів евакуйованих та допомога їм покладалася на відповідні урядові делегації і Головних представників двох сторін.

Так порушувалися права цілих націй, права окремих людей. Ще лояльнішим виглядає текст офіційної публікації, в якому вказувалося, що між урядом СРСР і Німеччиною досягнуто згоди у тому, що українському, білоруському, російському та русинському населенню, яке проживає на території колишньої Польщі, котра відійшла в кордони державних інтересів Німеччини, дозволено вільно виїжджати на територію Західної України і Західної Білорусії. Українці, білоруси, росіяни, русини з досягненням 14-річного віку могли зробити особисту заяву в усній або письмовій формі. До досягнення дітьми 14 років була необхідна особиста заява голови сім'ї про виїзд та документ, який вказував національність. У акті зазначалося, що вияснення умов вивозу майна, вхід в місця реєстрації, спілкування з представниками урядів були також вільними.

З вище вказаного стає зрозумілим як виконувалася заява про те, що Червона армія переходить кордон лише з однією метою – взяти під захист життя і майно населення Західної України, “...оборонити інтереси звільненого народу Західної України, звільнити його раз і назавжди від капіталістичного рабства, від панування і свавілля поміщиків та фабрикантів, заводчиків та банкірів – це значить встановити владу Рад народних депутатів і трудящих – Радянську владу”[2].

Таким чином, два диктатори – нацистського Берліну та більшовицької Москви об'єднали спільну мету – подальшого розподілу світу між своїми імперіями. Порушення прав людини маскувалося ними створеною “законодавчою базою” – більшовицько-фашистськими нормативними актами, так званими “законами періоду беззаконня”, періоду руйнування попередньої системи управління і власності. Представлена стаття виконана у плані розробки теми: “Розвиток держави і права у ХХ ст.”, яка затверджена кафедрою теорії держави і права.

Список використаних джерел:

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України, Фонд 1. – Оп. 20. – Спр. 7308. – Арк. 18
2. Декларація Народних Зборів Західної України “Про державну владу на Західній Україні” від 27 жовтня 1939 року

3. Білас І. Г. Репресивно-кральна система в Україні. 1917 – 1953: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн., Кн. 1.- К.: Либідь – Військо України, 1994. – 432с.
4. Кондратюк С. Діяльність тимчасових органів влади в Західній Україні у вересні-грудні 1939 р. // Право України. Київ. □2001.□ №1. □С. 131-133.
5. Хрестоматія з історії держави і права України: У 2-х т.: Навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. закл. освіти/ За ред. В. Д. Гончаренка. - Вид. 2-ге, перероб. і доп.: Том 2: Лютий 1917 р. - 1996 р/ Уклад.: В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький. - К.: Вид. Дім "Ін Юре". - 2000. - 728 с.

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ, КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ РОЗВІДКИ

Кравчук Микола Володимирович

доцент, кандидат юридичних наук, доктор права УВУ, Тернопільський національний економічний університет

Сучасний рівень розвитку юридичної науки, в першу чергу, теоретико-історичної як загальної, базової, фундаментальної правової науки, свідчить про її постійне прагнення відшукати істину в процесі пізнання важливих державно-правових інститутів, виявити основні і загальні закономірності їхнього розвитку та функціонування, виділити систему знань про державу і право, втілену у вироблену термінологію і понятійний матеріал, та на цьому фундаменті забезпечити ефективний поступ суспільного життя.

Для якісного виконання таких важливих наукових завдань, безперечно, необхідна оптимізація наукового пошуку, застосування досконалого інструментарію. Таким дієвим засобом у сучасній науці є методологія.

Методологічні проблеми правознавства досліджувалися у працях М. Дамерлі, Д. Керімова, В. Кульчицького, П. Музиченка, Ю. Оборотова, М. Панова, О. Скакун, В. Тація, Б. Тищика, Є. Харитонова, О. Ярмиша та інших.

Сучасна методологія – складне за змістом і формами вияву утворення, що характеризується різноманітними, подекуди протилежними підходами до вивчення історико-правового процесу, розбіжності між якими зумовлені відмінностями у світогляді дослідників і осягненні та розумінні ними історико-правового світу, умовами їх соціального та індивідуального буття, змінами соціально-політичної, культурологічної ситуації в світі. Ці зміни на межі ХХ – ХХІ століть знаходять і

відображення в тенденції переходу від філософської системи модернізму до постмодернізму. На думку М. Дамерлі оволодіння новою методологією стало для багатьох суспільствознавців справою далеко не простою. Це властиве й сучасній історико-правовій науці, яка переживає певні метаморфози, пов'язані, з одного боку, з відмовою від марксизму, з другого – із злетом так званого постмодернізму, що ...додає нової гостроти проблемам історичного пізнання взагалі та історико-правового пізнання зокрема[1].

Філософське значення категорії "постмодернізм" походить не з етимології слова "модерн" ("сучасність"), а з опозиції до "раціосхилення". Влада "Великого Розуму" чудова, але ж "раціократія" ("диктатура розуму") не перестає бути насильством над усіма виявами життя, відмінними від розуму. Як зазначають відомі українські дослідники постмодернізму В. Лук'янець і О. Соболев, "теперішня популярність постмодерністської критики наукового розуму багато у чому пояснюється намаганням її ініціаторів захищати право творчої індивідуальності на вільну самореалізацію, забезпечити її інтелектуальними, моральними, соціокультурними основами, конче потрібними для опору тоталітарним монопарадигматичним "єдиноправильним", світоглядам, ідеологіям, генеральним лініям, політикам"[2].

Постмодернізм негативно оцінює модерністську теорію всесвітньо-історичних стадій ("п'ятичленки", "суспільно-економічних формацій"), за якою всі країни і народи в тій чи іншій формі проходять одні і ті ж стадії історичного розвитку, а сповідує концепцію локальних цивілізацій. Ми, твердить дослідник С. Хантингтон, можемо визначити цивілізацію як культурну спільність вищого рангу, як найширший рівень культурної ідентичності людей. Цивілізації визначаються наявністю загальних рис об'єктивного порядку, таких як мова, історія, релігія, звичаї, інститути, а також суб'єктивною самоідентифікацією людей[3].

У рамках постмодернізму радикально (у порівнянні з модернізмом) змінюється ставлення до минулого – воно не відкидається, а органічно входить до складу сучасності, займаючи в ній гідне місце. Людина постмодернізму знає, що минуле здатне найнесподіванішим чином нагадати про себе, особливо у тих випадках, коли воно ігнорується.

Якщо модернізм нерідко передбачав відхилення від авторитету релігії в бік авторитету держави, від авторитету традицій – в бік необмежених новацій, зазначає Т. Орлова, то постмодернізм – це рух від авторитету держави до авторитету традицій, до підтримки традиційних цінностей. Постсучасними є ті суспільства, які нині забезпечують стабільність, життєздатність і розвиток на підставі різних підходів. У таких суспільствах цілі збігаються з реальними можливостями людей; при цьому використовуються найрізноманітніші риси національного

характеру, особливості місцевого менталітету. У людях цінують не тільки працьовитість, уміння перебудуватися і пристосуватися до нових умов, що швидко змінюються, любов до новаторства, а й прив'язаність до традиційного способу життя, терплячість тощо. Звільнитися від історичної спадщини неможливо. Вона завжди буде трансформувати будь-яку запозичену новацію, оскільки історично відтворюються опорні точки психічного життя народу, його стійкі архетипні утворення. Виклик часу слід долати у власних соціокультурних формах”[4]. Тому цей підхід важливий і корисний для історико-правового дослідження, адже аналізується новий етап суспільного розвитку – революційні події і процеси відродження Української держави, створення її державного апарату, формування нової української еліти. Положення і концепти постмодернізму дають можливість більш суттєво і всебічно провести аналіз і оцінку державотворчих процесів, формування правової системи України у визначений період.

Саме в сучасному філософському постмодернізмі автор вбачає методологічне підґрунтя історико-правового дослідження функціонування держави і права України в ХХ ст.[5]. У плані деталізації авторського методологічного підходу необхідно зауважити, що у радянські часи аргументова система, яка базувалася на концепті “все повинно ґрунтуватися на фактах” дозволяла фальсифікувати цілі періоди історії України. Застосування постмодернізму дає можливість розкрити самовиражене розуміння історії. Такий підхід передбачає формування певного концепту і на основі фактів, документів проведення оцінки державно-правової дійсності та порівняння з аналізом уже сформованих висновків, з'ясувати реальну сутність подій і висновків через призму сучасності. Постмодернізм оцінює суспільно-політичну ситуацію тільки на основі фактів і максимально позбавлений упередженості, що викликає неприйняття його частиною дослідників.

Автор підтримує думку окремих науковців, що в юридичній науці все ширше застосовується сучасна методологія, для якої характерні такі особливості: визнання неспроможності реалізації проектів раціоналізації і реформування суспільства з метою досягнення свободи і справедливості; відмова від жорстких детерміністичних схем в поясненні соціальної реальності; визнання можливості і навіть необхідності використання різноманітних дослідницьких парадигм; забезпечення єдності казуального і аксіологічного підходів; використання методів і методик, які об'єднують об'єктивні (ритми, цикли, ресурси, стимули, тенденції) і суб'єктивні (стереотипи, орієнтації, мотиви, оцінки, забобони, страхи, потяги) основи соціальної активності; ствердження зв'язку раціональності, здатності руху до істини з такими соціальними умовами, як свобода, автономія, добробут. Засвоєння і використання знань інших наук відбувається

шляхом так званої юридизації методів різних наук і формування нових юридичних дисциплін на межі юриспруденції та суміжних наук. Однією з сучасних дисциплін, яка проходить процес такої трансформації і активного включення в методологію правознавства, є герменевтика. Герменевтика – це теорія (наука) тлумачення та інтерпретації текстів, для якої характерна установка на роз'яснення предмету, тобто на привнесення в нього свого розуміння. За Вільгельмом Дільтеєм, це методологічна основа гуманітарного знання, мистецтво розуміння письмово фіксованих життєвих проявів. За П. Рікьором, герменевтикою є всяка дисципліна, яка бере початок у інтерпретації. А слову “інтерпретація” він надає справжній сенс – виявлення прихованого змісту в змісті очевидному. Правнича герменевтика на сьогодні сприймається не тільки як метод розв'язання проблем правотворчого і правозастосовчого характеру (роз'яснення і тлумачення законодавства і його проектів, інтерпретація нормативних положень в процесі реалізації, застосування права тощо), вона також здатна забезпечити визначення і розуміння базових правових цінностей, здійснити розробки тлумачення тексту правової культури, психоаналізу учасників правовідносин, скласти картину правових систем, правових сімей світу, оскільки такі поняття, як свобода, демократія, відповідальність інтерпретуються в праві відмінних цивілізацій по-різному[6].

Відомий вчений-юрист Д. Керімов з цього приводу у ґрунтовній праці вказує, що “сама наука виступає вже не тільки у вигляді певної сукупності ідей, теорій, концепцій, але й поповнюється багатоманітним прийомів, методів, способів наукового мислення, які у своїй системній єдності і складають методологію. У цьому сенсі вона постає як комплекс історично сформованих раціональних шляхів, способів, форм мислення від незнань до знань, від явищ до їх сутності, від припущень до істини”[7].

Тому, одним із головних завдань історико-правового дослідження є пошук методологічних та загальнотеоретичних засад наукової розвідки, визначення наукових підходів, концептів, методів наукового опрацювання, які надали б можливість ефективно здійснити розробку обраної теми.

Отже, методологія історико-правового дослідження є його важливим завданням наукової розвідки і з огляду на складність цієї наукової проблеми потребує подальшої розробки.

Література:

1. Дамерлі М. Деякі штрихи до портрета дослідника в історико-правовій науці за умов трансформації її методології // Вісник академії правових наук. – Харків. – 2003. – №4 (39). – С.62.

2. Лук'янець В.С., Соболев О. М. Філософський постмодерн. Навч. посібник. Відповід. Ред.. С.О. Кошарний. – К.: Абрис, 1998. – С.124.
3. Ханінгтон С. Столкновение цивилизаций ? // Полис, 1994, №1. – С.33.
4. Орлова Т. Постмодернізація // Історична наука: термінологічний і понятійний довідник / В.М.Литвин, В.І.Гусєв, А.Г.Слюсаренко та ін. – К.: Вища шк., 2002. – С.302-303.
5. Кравчук М. Організаційно-правові основи формування Армії України на початку ХХ ст.: загальнотеоретичний аспект // Підприємництво, господарство і право. – 2006. – №6. – С.159-162;
6. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти) / Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – 2-ге вид., змін. й доп. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – С.13
7. Керімов Д. А. Методологія права (предмет, функції, проблеми філософії права). – М.: Аванта-, 2000. – С.7.

ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРИКО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ

Кудін Сергій Володимирович

кандидат юридичних наук, доцент, Академія праці і соціальних відносин

У період становлення незалежної України, розвитку її правової системи, формування основ правової держави актуальним є звернення вченими уваги до правової спадщини українського народу. Особливо слід підкреслити значущість досліджень у сфері історії вітчизняного кримінального права, зокрема, кримінального права Запорізької Січі. Адже у період існування Запорізької Січі продовжували формуватись правові погляди українського суспільства на сутність провідних понять кримінального права – злочину і покарання. Тому важливим є об'єктивне вивчення розробок істориків права, що присвятили свої праці дослідженню проблем кримінального права Запорізької Січі.

У сучасній вітчизняній історико-правовій науці провідне місце у дослідженні кримінального права Запорізької Січі займає І.М. Грозовський, ряд праць якого присвячено розробці саме цього питання. Квінтесенцією його творчих пошуків є фундаментальна праця „Право Нової Січі (1734 – 1775 рр.)” (Харків, 2000 р.).

Основу цього дослідження складає вивчення джерел права (у т.ч. і кримінального) Запорізької Січі, а також цивільних, кримінальних тощо правовідносин. Вчений зазначає, що правові звичаї запорожців залежали від конкретно-історичних умов існування козацького суспільства, це, по

суті, трансформовані норми давньоруського права, пристосовані до цих умов. Разом з тим, вчений наголошує, що запорожці запозичували і правові норми інших народів [1, с.8].

На думку І.М. Грозовського, від початку свого формування і до ХУІІІ ст. правові норми Запорізької Січі були, здебільшого, позакласові, мали військовий, публічний характер, „...спрямовані на встановлення певного компромісу між різними представниками козацького товариства” [1, с.8]. Погоджуємось з вченим у тому, що у період Нової Січі (1734 – 1775 рр.) характер правових норм істотно змінюється, набуває класового забарвлення. Як справедливо вважає вчений, це залежало від конкретно-історичних умов, зокрема, від зайняття козаками мирною господарською діяльністю [1, с.11].

На підставі проведеного дослідження І.М. Грозовський визначає характерні риси звичаєвого права запорожців: корпоративність та публічність права, усна форма вираження правових норм, відсутність поділу на окремі галузі права, консерватизм, обрядовість, певна суворість.

Аналіз дослідження І.М. Грозовським норм кримінального права Запорізької Січі дозволяє виділити такі його важливі риси:

- достатньо повне висвітлення системи кримінального права Запорізької Січі, виходячи із сучасних уявлень про злочин і покарання;

- детальне вивчення поняття і видів злочинів. Зокрема, вчений ґрунтовно проаналізував поняття злочину (на його думку, злочин у козаків пов'язувався із спричиненням шкоди об'єктам охорони), суб'єкт злочину (із 16-ти р.), поняття вини (умисні, необережні та випадкові злочини), поняття рецидиву злочину, а також різноманітні військові, службові злочини, злочини проти порядку управління і суду, особи, власності, моралі;

- ґрунтовний аналіз мети і видів покарань. Серед цілей покарання І.М. Грозовський виділяє залякування, превенцію, відплату, відшкодування збитків, а до системи покарань відносить смертну кару, тілесні покарання, позбавлення честі, волі, вигнання, майнові покарання. Відзначаючи доволі сувору систему покарань у запорожців, вчений наголошує і на її гуманних рисах: відсутність деяких жорстоких видів кваліфікованої смертної кари; не застосування до козаків калічницьких кар; заміна покарання; зменшення її розміру; передача на поруки [1, с.61];

- підтвердження власної думки архівним матеріалом, зокрема, архівом Коша Нової Січі, документами з фонду ЦДІАК України тощо;

- застосування порівняльно-правового методу, що дало вченому змогу пояснити характер тих чи інших норм кримінального права Запорізької Січі впливом правових пам'яток, що були чинними у той період в Україні. Зокрема, І.М. Грозовський наголошує, що „...сфера

застосування смертної кари на Запорозжжі була досить близькою до визначеної статутами Великого князівства Литовського” [1, с.63].

Література:

1. Грозовський І.М. Право Нової Січі (1734 – 1775 рр.) – Харків: Вид-во ун-ту внутр. справ, 2000. – 108 с.

ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РОЗБУДОВУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Легеза Яніна Олександрівна

магістр права, аспірант кафедри політології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Ключовою проблемою у взаємовідносинах громадської думки та наявних в країні політичних інституцій є “відкритість” каналів, покликаних адекватно передавати запитання громадськості до політичних інституцій, не викривлюючи і не підмінюючи їх вузькогруповими запитуваннями. Інакше кажучи, якою мірою суспільний інтерес репрезентований в діяльності політичних інституцій, наскільки об’єктивно передають настрої та очікування більшості людей засоби масової інформації, наскільки вільними є вибори, якою мірою влада реагує на ті чи інші політичні події та процеси. За умов “викривлення”, тобто неадекватної репрезентації неминуче порушується зв’язок між більшістю і владними інституціями, що призводить до істотних політичних ускладнень і проблем. В цьому контексті робочою гіпотезою може бути припущення, що наявні в українському суспільстві проблеми, які дістають вираження в політичних кризах та акціях громадської непокори, значною мірою пов’язані з браком “відкритості” та “прозорості” каналів взаємовпливу громадської думки і політичних інституцій. Незбіг між демократичними імперативами відкритості та незрозумілістю для переважної більшості механізмів прийняття життєвоважливих політичних рішень, з одного боку, та відсутність адекватних механізмів репрезентації інтересів громадян в публічному просторі – з іншого, виявляється тим самим пусковим механізмом загострення суспільно-політичної обстановки.

Разом з тим наявний тісний взаємозв’язок цієї проблеми з проблемою легітимності самих політичних інституцій. Зазвичай поняття “легітимність” розуміють як віру в правомірність політичних інституцій, в їхні повноваження приймати рішення і наказувати, виходячи з того, що підпорядкування цим наказам і рішенням пов’язане не лише із страхом чи

користю, а й з моральним виправданням. Легітимність тієї чи іншої політичної інституції здебільшого визначена розумінням переважною більшістю населення необхідності цієї інституції та поінформованістю щодо її діяльності. Ця обставина власне і вимагає наявності прозорих каналів взаємодії між зазначеною інституцією та широкими верствами.

Зазначені обставини вплинули і на характер взаємодії громадської думки та політичних інституцій на постсоціалістичних теренах. Водночас вони відобразили ключову роль в налагодженні цієї взаємодії засобів масової інформації, подальше підпорядкування яких юридичним імперативам змушує порушити принципові питання щодо етики ЗМІ та тих ціннісно-нормативних орієнтирів, яких вони мають дотримуватися інформуючи широкі верстви громадськості про поточні суспільно-політичні події, що є невід'ємною ознакою правової держави.

Серед функцій ЗМІ можна виокремити наступні: 1) інформування; 2) соціально-політичні функції; 3) економічні функції стимуляції споживання; 4) розважальні. Специфіка всіх цих функцій в сучасних суспільствах задається кількома формами універсалізації взаємодій, властивих їхнім базовим підсистемам. В економіці таким типом універсалізації є ринкова капіталістична система, яка ґрунтується на грошовому еквіваленті, в області політики – демократія і народний суверенітет, в соціальній сфері – ліберальний індивідуалізм і формально-правове регулювання конфліктних відносин. Це своєрідні типи алгоритмізації суспільного життя, задані самим ритмом і способом організації сучасної цивілізації.

Індивіди звикають до цінностей і установок під час соціалізації. Звичайно, норми, цінності та установки не є незмінними, а, навпаки, істотно модифікуються впродовж всього життя. Але специфічним для сьогодення виявляється те, що, з одного боку, пожвавлення соціокультурної динаміки – правових, політичних і культурних змін – та, з іншого боку, перехід на пострадянських теренах до принципово нових форм облаштування суспільно-політичного життя, питання кардинальних змін в нормах, цінностях та установках індивідів набуває принципового значення. Визначальним тут власне і виступає процес соціалізації, точніше зміни як в соціалізаційних процедурах, так і в самих цінностях, що мають бути інтерналізованими індивідами. В цьому випадку мова має йти про свого роду ресоціалізацію, яка, втім, не просто закріплює в індивіда соціально-правові норми і визнані цінності та формує у нього відповідні соціальному ладу установки, а перетворює наявні, соціалізовані раніше. Внаслідок цього ресоціалізація являє собою принципово інший порівняно із соціалізацією процес, а успіх чи невдача її мають також принципово інші наслідки, відмінні від наслідків успіху чи невдачі соціалізації. Проблема полягає у тому, що ресоціалізація має справу не

просто з уже сформованими індивідами та наборами норм, цінностей та установок, а з активними суб'єктами суспільного життя, які перебувають на тих соціальних позиціях, що за традиційних умов не розглядалися як позиції індивідів, яких необхідно соціалізувати.

У 1940-і роки під час дискусій між прихильниками принципу свободи преси та прихильниками регулювання ЗМІ виникла теорія соціальної відповідальності. Вона стала своєрідним компромісом в цій полеміці. Головним поштовхом для оформлення цієї теорії стало усвідомлення того, що вільному ринку не вдалося повністю виконати обіцянку свободи преси і забезпечити суспільство очікуваними благами. Технологічний та комерційний розвиток обмежив доступ індивідів і різних груп до ЗМІ, і це знизило стандарт останніх щодо задоволення інформаційних, соціальних і моральних потреб суспільства. Ця теорія передбачає два варіанти подолання протиріччя між принципами свободи і відповідальності – створення громадських, але незалежних інституцій управління ЗМІ та подальше удосконалення професіоналізму як засобу досягнення більш високого рівня в роботі. Д.Маккуейл наступним чином описує принципи теорії соціальної відповідальності:

- медіа повинні взяти на себе і виконувати певні зобов'язання перед суспільством;
- ці зобов'язання повинні виконуватися за рахунок встановлення високих і професійних стандартів інформативності, точності, правдивості, об'єктивності і балансу;
- медіа повинні саморегулюватися в межах закону та існуючих інституцій;
- медіа повинні уникати всього, що може призвести до злочину, насильства, громадського збурення та образи меншин;
- медіа мають бути плюралістичними й відображати розмаїття суспільства;
- суспільство має право очікувати від ЗМІ високих стандартів роботи і втручання можна виправдати тільки турботою про суспільне благо;
- журналісти та керівники медіа мають бути підзвітними суспільству, також як перед роботодавцями і ринком.

Проте останнім часом престиж теорії соціальної відповідальності істотно зменшився внаслідок її неефективності. Виявилось, що проблеми ЗМІ неможливо розв'язати шляхом надання прямого контролю над змістом повідомлень.

Досягнення максимального рівня свободи ЗМІ та їхньої громадської відповідальності вимагає не лише заперечення державної цензури, а й зусиль з деконцентрації і громадського регулювання засобів, що перебувають у приватному володінні. Враховуючи величезний розвиток

транснаціональних медіа-корпорацій, що поглинають національні, виникає потреба в обмеженні інформаційної влади за допомоги підпорядкування її жорстким законам, що визначають квоти і обмеження на рекламу та перехресне володіння ЗМІ. Медіа-корпорації мають за законом виражати погляди різних груп населення. Наприклад, повинні застосовуватися правові та фінансові стимули для того, щоб гарантувати право доступу до ЗМІ в певні часи для окремих осіб і груп. Реалізація такої програми уможлиблюється завдяки створенню альтернативної – громадської форми власності на колегіальній основі для підтримки нових громадських ініціатив у сфері поширення інформації. Так чи так поширений в Україні погляд на свободу преси, що віддавав перевагу ринковим механізмам регулювання інформаційного ринку, має бути переглянутий на користь стратегії декомерціалізації ЗМІ, сприятливій для розвитку громадянського суспільства.

Література:

1. Карлсон Дж. Телевизионное развлечение и политическая социализация// Назаров М.М. Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследования. – М., УРСС, 2002. – С.229
2. Луман Н. Реальность массмедиа. – М.: Праксис, 2005. – С.164
3. Сиберт Ф.С., Шрамм У., Питерсон Т. Четыре теории прессы. – М., 1998.
4. Бакулев Г.П. Массовая коммуникация. Западные теории и концепции. – М., 2005. – С.17

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Наливайко Лариса Романівна

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри загальноправових дисциплін Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

На сучасному етапі міжнародна економічна конкуренція стає найбільш важливим фактором розвитку всіх країн. Особливо складним є питання про можливість ефективного здійснення державою економічної функції в умовах глобалізації.

Процеси світової глобалізації, зовнішнього впливу і суспільних трансформацій у сучасну епоху підсилили пріоритетність проблематики в сфері державної економічної політики [1].

За таких умов економічно ефективною є держава, яка відстоює свої національні інтереси і гарантує свою національну економічну безпеку. Це виявляється в оптимальному співвідношенні між відкритістю національної економіки і підтримкою своїх виробників, як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Саме з цих причин сьогодні інакше трактують економічну функцію держави. Слід зазначити, що в сучасних умовах розвитку світового господарства економічна роль держави залежить не від ступеня втручання в ринковий механізм, а від участі в забезпеченні внутрішніх і зовнішніх умов ефективного функціонування національної економіки.

Варто зауважити, що Конституція України була складовою частиною і нині є юридичним фундаментом не тільки сучасних, але і майбутніх якісних перетворень у суспільних відносинах, основою формування демократичної, зокрема, політичної, правової, управлінської систем України; справедливої державної політики в різних сферах життєдіяльності українського суспільства, серед яких і державна політика в сфері національної економіки. Основою стратегічного курсу економічного розвитку, його базовим принципом може стати реалізація державної політики, яка спрямована на впровадження інноваційної моделі структурної перебудови економіки, утвердження України як високотехнологічної держави [2]. Об'єднання цих завдань із завданнями європейської інтеграції може бути не тільки основою економічної стратегії держави, але і політичної консолідації нації.

Економічна функція сучасної держави реалізується через її економічну політику. Держава і ринок визначають русло, в якому розвиваються економічні процеси. Обсяги регулюючих функцій, що виконують держава і ринок періодично змінюються. Серед основних факторів таких змін: нестабільність політичної ситуації в країні; соціальна структура суспільства; національні особливості й інші фактори.

Сьогодні час вимагає внесення в економічну політику України термінових коректив. Насамперед, мова йде про необхідність кардинального підвищення ролі Української держави, трансформації функціонування ряду інститутів в умовах проведення конституційної та політичної реформ. Все ускладнюється тим, що, дотримуючись тривалий час марксистської парадигми держави як машини класового панування, вітчизняна наука фактично не досліджувала її як загальносоціальний інститут. Відкинувши теорію радянської держави-спадкоємиці (держави диктатури пролетаріату), у нас тривалий час не було концепції держави в сучасному її розумінні. Не існувало цілісної теорії її функцій, у тому числі

економічних. Відсутність теоретичних розробок у цій сфері стало однією з причин неважених, хаотичних дій на практиці.

Роль держави на етапі становлення, формування ринкової економіки якісно відрізняється від її ролі в умовах функціонування вже сформованої, відрегульованої економіки ринкового типу [3].

Ринковий механізм не може самостійно розробити стратегічні програми розвитку науки і технологій, глибокі структурні перетворення виробництва. Тому, необхідна участь держави в стимулюванні науково-технічного прогресу, в інвестиційній, структурній політиці тощо.

Безумовно, економічна політика є однією з найбільш важливих передумов стабільності суспільства, що дозволяє йому ефективно функціонувати в умовах різних впливів, зберігаючи при цьому свою структуру і здатність контролювати процес суспільних змін. Її роль підтверджує те, що економічні кризи, спад виробництва, зниження рівня життя населення в різні часи були причиною руйнування політичної системи.

Критичним аспектом для визначення основних напрямів державної політики в сфері економічної безпеки України, повинна бути адекватність цієї політики реальному місцю і ролі України у світових економічних і політичних процесах.

Отже, необхідність дослідження економічної функції Української держави на сучасному етапі зумовлена процесами реформування суспільних і державних інститутів. Переломний період характеризується, у першу чергу, переоцінкою цінностей, новим баченням ролі держави.

Але в той же час активне переосмислення ролі держави в економічному розвитку не отримало адекватного практичного вираження. На наш погляд, саме недоліки стратегії реформування економіки стали передумовою низької ефективності реалізації економічної функції сучасної Української держави. Останнім часом – це активний пошук шляхів формування і розвитку повноцінної ринкової економіки, яка здатна забезпечити нормальну життєдіяльність суспільства і держави, стати гарантом економічного розвитку.

Україна може обрати свій шлях, який би максимально враховував власні національні інтереси, акумулюючи разом із тим кращі економічні і правові досягнення світової цивілізації.

Вищезазначені теоретичні і практичні проблеми актуалізують необхідність більш глибокого наукового аналізу ролі держави в економічній сфері (зокрема, визначення змісту поняття „економічна функція держави”, формування цілісної системи економічної безпеки України (виходячи з погроз, які склалися) у контексті державної економічної політики, що спрямована на забезпечення внутрішніх і зовнішніх умов ефективного функціонування національної економіки).

Література:

1. Globalization and Public Policy. – Cheltenham, UK; Brookfield, US: Edward Elgar, 1996. – 209 p.
2. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. – К.: Видавництво Соломії Павличко „Основи”, 2002. – 750 с. – С. 100-112.
3. Литвин В.М. Україна: досвід та проблеми державотворення (90-ті роки ХХ ст.). – К.: Наукова думка, 2001. – 559 с. – С. 144-161.

ТЕНДЕНЦІЯ ЯКІСНОЇ ЗМІНИ ПРАВ ЛЮДИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З АКТИВАЦІЄЮ ТЕРОРИСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Панчук Анатолій Вікторович

студент Юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Тероризм нажаль став невід'ємною частиною політичних і економічних процесів в світі, і представляє все більш значну загрозу громадській і національній безпеці.

Це явище часто існує під різними масками, деякі, на перший погляд, абсолютно не пов'язані з ним, причому воно настільки багатогранне, що включає в себе ряд компонентів, а саме: ідеологічні, релігійні, етнічні та інші. Вони настільки переплітаються один з одним, що дати правильну відповідь на запитання: “З яким соціально-політичним явищем ми маємо справу?” буває дуже важко. Крім того, тероризм має багато спільного з іншими формами соціального протесту й насильства: агресією, збройною боротьбою, воєнними конфліктами різного ступеня інтенсивності, диверсією та іншим. Слід зазначити, що за всю історію існування тероризму значно змінилися форми його прояву, хоча сутність залишилась тією ж.

Зважаючи на відсутність у літературі та у вітчизняному законодавстві усталеного визначення поняття тероризму. Але у сучасній західній літературі є понад сто визначень тероризму, основними з яких є: біологічний, хімічний, релігійний, державний, комп'ютерний та інші. Тероризм як соціальне явище має дуже складну природу, його виникнення і розвиток залежить від багатьох факторів, серед яких можна виділити: соціально-економічний, релігійний, та психологічний. Цілий спектр активізації тероризму в сучасному світі лежить у геокультурнополітичному вимірі. Проте розуміючи всю складність і болючість проблеми тероризму, не можна звинувачувати цивілізації,

народи, держави у схильності до терористичної діяльності як у відкритій так і латентній формах[6; С. 31-32].

Він має на меті залякування або примус влади, груп людей і окремих осіб до змін їх політики або поведінки. На думку багатьох фахівців, прийнятним є визначення, що тероризм – це застосування недержавного насильства чи погрози насильства з метою викликати паніку в суспільстві, послабити і навіть скинути уряд і спричинити політичні зміни, він спрямований на дестабілізацію державних режимів.

Хоча існує багато інших нормативних визначень тероризму, одні з яких наведені в ст. 2 Європейської конвенції про боротьбу з тероризмом:

а) правопорушення, що підпадає під дію конвенції про боротьбу із незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації, підписаної в Монреалі 23 вересня 1971 року;

б) правопорушення шляхом застосування бомби, гранати, ракети, автоматичної вогнепальної зброї або листів чи пакетів із закладкою вибухових пристроїв, якщо таке застосування створює небезпеку для осіб;

в) замах на вчинення будь-якого з вищенаведених правопорушень або участь як співника особи, що вчиняє або намагається вчинити таке правопорушення.

Таким чином, до суттєвих ознак тероризму можемо віднести, насамперед, насильство терористичних актів. Хребтом усієї терористичної діяльності залишається замах на життя людей. Відмінною рисою сучасного тероризму є те що жертвами насильства стають випадкові люди, які становлять 99% що зазвичай є невинними жертвами і з кожним роком ця тенденція все збільшується. Одним з яскравих прикладів такого явища є теракт який відбувся 11 вересня 2001 року у Нью-Йорку, жертвами якого стали понад 5 тисяч людей. Останні терористичні акти у Нью-Йорку, у Москві, у Норд-Ості, доводять, що мітка на шкалі вартості людського життя впала до дуже низької позначки, це доводить практично, що наше життя нічого не вартує. у рамках акцій боротьби із тероризмом, впливають різні повідомлення про порушення прав людини і не лише терористами, а й органами, що ведуть боротьбу із ним. Тому, тепер велика кількість спеціалістів, у галузях конституційного, кримінального і міжнародного права, вивчають проблеми порушення прав людини з активізацією терористичних процесів у світі.

Географічні рамки терористичної активності сьогодні не мають кордонів. Про масштаби тероризму та інтенсивність його застосування можна судити на підставі статистичних даних, опублікованих спеціальними державними структурами різних країн світу та спеціалізованими виданнями. Так за даними журналу “International Security Revue “ в період 1970- 1978 рр. зареєстровано 5534 терористичних актів. Говорячи про 1981 р., повідомляють про 2700

терористичних актів, вчинених 125 терористичними групами, що діяли в різних регіонах світу, але переважно в 50 країнах. Дані за 1985 р. свідчать про збільшення кількості цих актів порівняно з 1981 р., на 15%. За даними ЦРУ США, за період з 1968 по 1980рр. вчинено 6714 актів міжнародного тероризму. За статистикою ЦРУ протягом 1970 р. теракти були вчинені у 48 країнах, з 1975 р. – у 57 країнах, до 1980 р. – у 76 країнах, з 1981 р. – в 91 країні. а вже до 1995 р. тероризм охопив понад 100 країн світу, а з 1968 до 1995 р. кількість терактів наблизилась до 25000 [4].

Зростання масштабів і розширення географії тероризму за останню чверть століття просто жахає, якщо з 1970 р. до 1980 р. в усьому світі було здійснено 1814 терористичних актів, то вже з 1980 р. до 1986 р. їх кількість подвоїлась. На жодному континенті людина не відчуває себе в безпеці. Світ усе більше й більше зіштовхується з проблемою поширення засобів масового знищення. До “клубу“ ядерних держав через “чорний вхід“ намагаються проникнути й інші держави. Немає жодних гарантій, що нові зразки засобів знищення людського роду не виявляться в руках терористів? Адже як тільки Альфред Нобель у 1867 році запатентував динаміт, як він став невід’ємним компонентом засобів збройного насильства терористів. Застосування безвідповідальними і здатними на все безумцями ядерної, біологічної, хімічної зброї може мати катастрофічні наслідки.

Отож мета даної роботи проаналізувати і з’ясувати як змінились права і свободи людини у зв’язку з:

- а) тенденцією збільшення проявів тероризму;
- б) активізацією заходів боротьби з тероризмом.

Але за статистикою багатьох дослідників, спостерігається поживлення у законодавчих органах різних країн світу. З метою забезпечити охорону різних національних об’єктів, ефективність методів боротьби з тероризмом і забезпечення прав своїх громадян. Так, цивільно-процесуальне законодавство деяких європейських країн передбачає можливість використання в судочинстві можливостей Інтернету. Можна навести приклад, що фінансовий суд Гамбурга з 2-го серпня 1999р. розпочав іспити системи без паперового судочинства, вперше ФРН апробується подання позовних заяв та обмін документами електронною поштою через Інтернет [3]. Також, у країнах Євросоюзу було введено ряд заходів, збільшення штату державної служби охорони і правоохоронних органів. Разом із збільшенням контролюючих органів, збільшуються випадки порушення прав людини, ряд держав, мотивуючись заходами у боротьбі із тероризмом, в той же час порушують суверенітети інших держав. В зв’язку із цими заходами спостерігається розпад світової системи міжнародної безпеки і забезпечення прав людини. Зокрема в українських нормативних актах з’являється перелік організацій і списки

осіб яких звинувачують у підтримці руху терористів “Талібан” і мережі ”Аль-Каїди”[5].

Верховна Рада України ратифікувала “Міжнародну конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму”, такою заявою: „Україна здійснює свою юрисдикцію стосовно боротьби зі злочинами зазначеними у статті 2 Конвенції у випадках передбачених п. 2 ст. 7 Конвенції” [2; С. 316]

Також велике значення відіграє у захисті прав людини і громадянина, Кримінальний кодекс України, який вступив у дію 1 вересня 2001 року. У цьому нормативно-правовому акті з’явилася нова стаття, яка ще не мала місця в українському законодавстві, а саме стаття 258 “Терористичний акт”. Так за цією статтею членство, діяльність і створення терористичної організації, несе за собою відповідальність на термін від п’яти до п’ятнадцяти років позбавлення волі [1].

Розглянуті в рамках цієї статті питання дозволяють зробити висновок про те, що права людини і громадянина у зв’язку із активізацією терористичних процесів у світі, стали більш обмеженими. Тобто боротьба з проявами транснаціональної злочинності і, особливо, тероризму потребує нових, можливо, дещо нетрадиційних, кримінально-процесуальних засобів та процедур, які мають бути закріплені в міжнародних угодах та національному законодавстві.

Література:

1. Кримінальний кодекс України. – 1. 09. 2001.
2. Закон України “Про ратифікацію міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму” // Відомості Верховної Ради, 2002, № 43, ст. 316
3. Агеев В. Н. Правовое регулирование электронного документооборота, цифровой подписи, отметок времени: опыт Германии. Электронный документооборот и заключение сделки в электронном виде /Материалы первой научно-практической конференции “Право и Интернет: теория и практика”
4. Івченко В. І. Тероризм //Політика і час/ № 1, 2. 2000.
5. Лист № 28-312/872-1355.// Департамент валютного контролю та ліцензування // Національний банк України. – 21. 02. 2003.
6. Требін М. Зомбування страхом. Тероризм як форма політичної комунікації // Віче 2003 № 1. С. 31-32.

УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВО- ТА ЗАКОНОТВОРЕННЯ В ПЕРІОД ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Подковенко Тетяна Олександрівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Сьогодні в Україні продовжується процес реформування чинного законодавства, який пов'язаний з вирішенням основних практичних проблем національного державотворення. На найвищому законодавчому рівні Україну проголошено суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою, в якій людина, її права та свободи визнаються найвищою соціальною цінністю [1, 4]. Все це вимагає створення якісно нової національної системи законодавства та ефективних механізмів, які б забезпечили реалізацію основоположних принципів правової держави.

Сьогоднішня ситуація певною мірою близька до тієї, що склалася на початку 1920-х років, коли в Україні виникла можливість вибудувати власну національну державу та розпочався активний процес її творення. Тому є підстави та об'єктивна потреба провести паралелі між тодішніми і сучасними умовами, виявити загальні закономірності цих державно – та правотворчих процесів. Це дасть можливість уникнути помилок минулого та спрямувати усі зусилля на ефективну державотворчу роботу.

Варто зазначити, що цей історичний момент став предметом особливо загостреного наукового інтересу в той час, коли Україна наблизилася до отримання, а далі дійсно здобула державну незалежність в 90-х роках минулого століття і опинилася перед необхідністю вирішувати складні питання національного державотворення, за суттю – формування засад оновленого типу суспільного устрою в єдності його економічного, соціально-політичного та правового аспектів. Дійсно, саме через всебічне опанування різнопланового історичного досвіду, насамперед, врахування вітчизняної історії виявляється можливим отримати конструктивні знання і краще відчувати своєрідність, особливості того моменту, що переживає Україна сьогодні.

Варто зазначити, що за роки незалежності України значно зріс інтерес сучасних науковців до вивчення особливостей становлення національного права. Серед них варто відмітити наукові розробки В. Гончаренка, О. Копиленка, М. Кравчука, В. Кульчицького, О. Мироненка, П. Михайленка, П. Музиченка, Ю. Римаренка, А. Рогожина, О. Тимощука, Б. Тищика, В. Чеховича, О. Шевченка, О. Ярмиша та інших. Ці праці

відрізняються своїми вираженими підходами до поставлених проблем, містять значний документальний матеріал та розглядають широке коло питань, пов'язаних з діяльністю Української Центральної Ради.

Спроба поглянути на явище українського державотворення початку ХХ століття комплексно, як на цілісний, закономірний процес, дає можливість усвідомити та зрозуміти важливі процеси періоду зародження української державності. Український законодавець (тогочасний політикун, що формувався здебільшого на цілком демократичних засадах) доволі чітко розумів необхідність та нагальність докорінних змін. Звичайно, законодавча діяльність не в усіх сферах правового регулювання була різноплановою та ефективною. В основному зусилля українських політиків зосередилися на тих напрямках законотворчої роботи і тих суспільних відносинах, які за будь-яких умов виступають базовими і які підлягали першочерговому визначенню в умовах революційних подій, в умовах ґрунтовних соціальних трансформацій, а саме відносини врегульовані конституційним, фінансовим, земельним, кримінальним, військовим та законодавством про судоустрій. Заслужує на увагу спроба Української Центральної Ради комплексно організувати правове регулювання в цих сферах, починаючи від видання необхідних законів, пристосування в необхідній мірі законодавства попередніх режимів або їх корекції і завершуючи конкретною діяльністю з організації їх виконання.

Первинна українська законотворчість проходила за досить складних обставин, що не сприяло дійсній системності законодавства. І справа навіть не в жорстких політичних умовах (зовнішніх та внутрішніх), що не давали можливості розвивати законодавство послідовно і систематично; не в тому, що різні державні утворення нерідко відкидали законодавчі здобутки своїх попередників. Справа – в часі, в поступовому накопиченні певної кількості нормативного матеріалу, який у відповідний момент дає відповідну якість.

Тому результати дослідження особливостей державотворчого процесу за часів Української Центральної Ради, не просто збагачують наші уявлення про неоднозначний, іноді досить суперечливий характер процесу національного державотворення, та його сукупний результат, а виступають тим фактичним матеріалом, що слугує джерелом для сучасних якісних перетворень.

Варто зазначити, що прив'язку конкретно-історичного аналізу до актуальних проблем сьогодення можна проводити досить умовно, адже тогочасна і нинішня ситуації в плані державотворення відчутно, подекуди принципово відрізняються між собою. Справа тут не тільки в тому, що суттєво змінився соціально-економічний та соціокультурний контекст сучасного етапу державно-політичного розвитку України; більше значення має те, що на даний момент часу Українська держава майже

вп'ятеро старша за ті ембріональні форми державності початку ХХ століття, яким так і не судилося розвинутися в повноцінну національну державу. Принципово інша ситуація і з законодавством як таким: сучасне законодавство України як в кількісному, так і в якісному плані важко порівнювати з українським законодавством тих часів. І тим не менше, як самий феномен українського законодавства, так і різні історичні контексти його розвитку співставляти можливо і необхідно, тому, що 1) існують певні закономірності перехідного періоду, які теоретично і практично потрібно враховувати для того, щоб не очікувати надмірних політичних чудес в реформаційному процесі; 2) існують подібні проблеми (надзвичайно тісна залежність законодавчого процесу від політичної кон'юнктури, акцентований зовнішньополітичний вплив на внутрішньополітичне становище в Україні та напрямки розвитку її законодавства тощо); 3) існує певний досвід, як позитивний, так і негативний, який може допомогти у розв'язанні концептуальних та організаційних питань сучасного законотворчого процесу. І тому український законодавець немає права цим нехтувати.

Відродження і розбудова Української держави в період Української Центральної Ради проходила у надзвичайно складних внутрішніх і зовнішніх політичних обставинах. Перш за все маємо на увазі невідповідність українського народу до побудови власної держави, зрусифікованість значної частини українського населення, політичну та економічну кризи, внутрішні протиріччя, невизначеність пріоритетів у законодавчій діяльності. Водночас, попри всі проблеми і помилки, Українська Центральна Рада все ж таки зробила важливі кроки на шляху формування державності. Саме з УНР пов'язані головні державно-правові акти національно-визвольного руху. Висновки і уроки, здобуті з цього етапу державотворення, мають велике значення для сьогоденних державотворчих процесів в Україні. Досвід УНР у розбудові української державності є досить вагомим для сучасності і нехтування ним недопустимо. Практично усі конституційні акти УНР опиралися на концепцію правової держави. Доцільно зазначити, що в УНР поняття правової держави ототожнювалися з принципом верховенства права і вважалося одним із найважливіших здобутків людської цивілізації. В основу конституційних актів закладено такі загальновизнані засади, як ствердження суверенітету народу і суверенітету держави, розподілу функцій між окремими органами державної влади, забезпечення основних прав людини. У сучасних умовах суверенітет найчастіше розглядається як верховенство влади держави всередині країни та її незалежність від влади будь-якої іншої держави. Поєднання двох начал – верховенства і незалежності – означає як право держави на незалежність і свободу від посягань ззовні і зсередини, так і право управляти, панувати,

володарювати, вільно приймати рішення, здійснювати функції верховної влади [2, 27]. К. Костів зазначає, що “істота народного суверенітету – це влада народу, для народу та в інтересах народу [3,9]. І з таким твердженням безперечно варто погодитися, адже це основа будь-якої демократичної держави. Тому і для сучасних державотворців варто вивчати та враховувати уроки власної історії, не нехтувати досвідом своїх попередників

Представлена стаття підготовлена в плані розробки наукової теми: “Розвиток держави і права України на початку ХХ ст.”, яка затверджена кафедрою теорії держави і права ТАНГ і потребує подальшої розробки.

Література:

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (Із змінами внесеними згідно із Законом № 2222 – IV від 08. 12. 2004, ВВР, 2005 № 2, ст. 44). – Харків “Фоліо”. 2006. 157с.
2. Кравчук М. Правові проблеми будівництва Збройних Сил України // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України (Збірник наукових статей викладачів юридичного факультету). – Івано-Франківськ, 2002. – С. 27.
3. Костів К. Конституційні акти відновленої української держави 1917 – 1919рр. І їхня політично-державна якість. – Торонто – Канада, 1964. – С.9.

СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ У ПОСТМОНАРХІЧНІЙ РОСІЇ: ПИТАННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ

Терлюк Іван Ярославович

кандидат історичних наук, доцент, Львівський державний університет внутрішніх справ

1. Минає 90 років від часу створення у Києві Української Центральної Ради (далі – УЦР), з якою асоціюється виникнення першої за порядком новітньої національної української державної формації. Загальновідомо, що цій події передували падіння в Росії царського режиму та прихід до влади ліберально-демократичного Тимчасового уряду (далі - ТУ). Вважаючи себе за тимчасову владу, що діє тільки до скликання Установчих зборів Росії (спочатку були призначені на вересень), ТУ під впливом революційних подій змушений був робити певні кроки в напрямку демократизації суспільства й державного управління, що у підсумку спричинилися до створення УЦР.

2. У рамках заходів по демократизації суспільних відносин, у Росії проголошувалися чинними основні права й свободи громадян, рівність солдат з громадянами й повна політична амністія. ТУ також проголосив про відміну смертної кари й скасування будь-яких обмежень громадян у правах за соціальними, релігійними та національними ознаками. Наголошувалося на необхідності демократизації установ земського та міського самоврядування, а головне, - рекомендовано створювати на місцях представницькі органи – ради (комітети) об'єднаних громадських організацій.

3. З метою реорганізації багатьох суспільних сфер й державного управління ТУ вдався до проведення реформ. Зокрема, у перші дні свого існування ліквідував (реорганізував) одіозні державні структури, що найбільше ототожнювалися з поваленим царським режимом - жандармерію, поліцію (натомість, створив міліцію), управління по пресі (цензуру) тощо. Готуючи реформу місцевого самоуправління й земельну реформу, затвердив права фабрично-заводських комітетів та створив систему земельних комітетів (квітень 1917 р.).

4. Цілеспрямованими зусиллями ТУ, а також внаслідок зустрічного демократичного волевиявлення на просторах колишньої імперії оформилася владна вертикаль, що відповідала тодішнім настроям переважної більшості її населення. У центрі реорганізації адміністративного апарату влади перебували земства, компетенція яких розширювалася. Ця обставина, по-суті, стала передумовою того, що більшість посад у владних органах ставали виборними. У всіх губерніях та повітах земські губернські й повітові з'їзди обирали громадські ради й комітети, які розглядалися, відповідно, як представницькі та виконавчі органи місцевої влади (з травня 1917 р. згідно з "Тимчасовим положенням про земські установи" виконавчим органом земств оголошувалася міліція). Місцеву виконавчу владу, яка до революції належала губернаторам і повітовим справам, було замінено інститутом губернських і повітових комісарів ТУ ("Тимчасове положення про губернських і повітових комісарів" було затверджено ТУ 19 вересня 1917 р.). Найчастіше ними за посадою ставали голови губернських і повітових земських управ, тобто виборні особи. У волостях замість старшин, які користувалися усією повнотою влади, стали функціонувати виборні волосні виконавчі комітети. Проте, дослідники (С.Кульчицький) зазначають, що у нових органах представницької демократії й надалі провідне становище залишалося за представниками торгово-промислових кіл та управлінської бюрократії.

5. Зазначені процеси по демократизації суспільства й державного управління, здійснювані з боку ТУ Росії викликали в українському середовищі схвалення й сподівання на близьке розв'язання назрілих

проблем національного розвитку, сприяли легалізації діяльності й створенню на українських землях політичних партій та різноманітних громадських організацій. Останні увійшли у Київський виконавчий комітет, а незабаром, об'єднавшись, (за однією з версій – 3-го, а за іншою – 17 березня) створили на його основі представницький орган українських політичних сил під назвою Української Центральної Ради. У такій назві цілком узгоджувалися наголошення особливих функцій, особливої ролі, які належало виконувати новостворюваній інституції (центральної), з історичною, національною традицією (найвищі, найповажніші колективні представницькі органи називалися здебільшого радами).

6. У перші тижні свого існування УЦР не наважувалася виступити у ролі керівника українського національно-визвольного руху і, фактично, відіграла роль київської міської організації, переживала процес організаційного та ідейного становлення. Це, зокрема, на той час виявлялося у невизначених правовому статусі (іменувалася себе і Українською народною радою, і національним урядом України, і виконавчим органом громадських організацій, і носієм моральної влади, і крайовою владою, і крайовим комісарством) та політичній платформі діяльності. У своєму першому юридичному документі – відозві – вона закликала український народ домагатися від ТУ всіх прав, але звела ці права до публічного використання української мови в державних, судових та освітніх установах.

7. На процесі розбудови держави суттєво позначився той факт, що у 1917 р. Україна ще не виокремилася зі складу Росії і як складова частина останньої зазнавала дії тих же чинників, що й інші регіони. Найголовнішою проблемою, навколо якої точилася боротьба різних ідейно-політичних сил в Україні в період національно-демократичної революції, було втілення ідеї незалежності України і побудова Української держави. Неоднакове розуміння самої незалежності, способів її досягнення, форм української державності стали головними причинами того, що український національно-визвольний рух під керівництвом УЦР пройшов еволюцію у поглядах на державність України від ідеї автономії до альтернативної, самостійницької.

8. Отже, перемога Лютневої 1917 р. буржуазно-демократичної революції в Російській імперії поруч з іншим висунула на порядок денний і питання про самовизначення України, відродження її державності. Сам факт утворення УЦР не виходив за межі правового поля постмонархічної Росії: співвідносився з рекомендаціями Тимчасового уряду створювати на місцях представницькі органи влади у формі рад об'єднаних громадських організацій, а тому створення було легітимним.

ПРОБЛЕМА ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ У ФРАНЦІЇ КІН. ХVІІІ СТ. В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ЛУЧИЦЬКОГО

Череватюк Вікторія Богданівна

к.і.н., доц. кафедри теорії та історії держави і права юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Великий потенціал ідей гуманізму і перетворень соціального життя, вироблений прогресивними силами Франції, обумовив широкий інтерес і на Україні до пізнання цієї країни, перш за все її минулого, пов'язаного із буржуазною революцією 18 ст., в результаті якої відбулося становлення держави нового типу. Серед дослідників особливе місце займає Іван Лучицький, професор Київського університету, що обрав предметом свого дослідження земельні відносини кін. 18 ст. та релігійні війни 16 ст. у Франції [15;167].

Актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю детального вивчення французького періоду діяльності вченого. Сьогодні, коли ведеться величезна робота по виданню спадщини Івана Лучицького, дане дослідження може стати доповненням до цілісної картини наукової діяльності професора. Важливим є введення до наукового обігу праць дослідника, що зберігаються в інституті рукописів ЦНБ ім. І. Вернадського.

В радянський час І. Лучицький та його учні оцінювались не досить позитивно, проте деякі вітчизняні та російські вчені періодично звертались до його наукової спадщини. Зокрема в 1984 та 1989 р. в Москві були опубліковані листи І. Лучицького. За останні 20 років можна відзначити лише статтю Таран Л.В. в Українському історичному журналі та публікацію Іванова Ю.Ф. в журналі "Вопросы истории", а також, безумовно, спогади дружини Марії Вікторівни Лучицької, що дають змогу познайомитися з невідомими сторінками особистого життя вченого, його родини, їх громадської діяльності на тлі вітчизняної та зарубіжної історії [10;11;12;13;14;15].

Дослідженням даної проблеми, що стосується земельного права Франції в науковій спадщині Лучицького, до цього часу ніхто не займався. В статті, в основному, використовуються праці професора, що збереглись в інституті рукописів національної бібліотеки ім. Вернадського. Деякі аспекти даної теми висвітлені у праці Варварцева М.М. та інших вітчизняних дослідників [9].

Інтерес до земельних відносин Франції в Івана Лучицького виник під час відрядження в 1872 році до Франції, де він досліджував релігійні війни XVI ст. Працюючи в архівах Парижу, Гренобля, Тулузи, Ліону, ним було опрацьовано велику кількість цікавих документів епохи –

адміністративне і приватне листування, протоколи зборів, невидані хроніки. Саме ці джерела покладені в основу майбутньої праці дослідника над питанням селянського землеволодіння у Франції до, під час і після буржуазної революції. За короткий період часу Лучицьким було опубліковано цілий ряд наукових звітів, що стосувалися саме поземельної власності французьких селян. Джерела, що віднайшов у французьких архівах І. Лучицький стали справді науковим відкриттям, яке спонукало зовсім змінити думку про аграрні відносини у Франції [9;193].

Іван Лучицький, використовуючи багатий джерельний матеріал робить аналіз змін, що проходили в селянському землеволодінні у Франції в період пізнього середньовіччя, напередодні та під час революції. Якщо в XI ст. з утвердженням монопольного права на землю феодалів зникає вільне селянське землеволодіння і продовжується дроблення сеньйорій, то до XIV ст. тут майже повністю зникає серваж. Основна маса селян є особисто вільною і платить сеньйору лише ренту (ценз), розмір якого постійно змінювався

Для зміцнення своїх колишніх позицій феодали вимушені поступитись своєю самостійністю, відмовитись від багатьох традиційних сеньйоріальних привілеїв. Найважливішою перевагою дворянства Лучицький вважає виключне право власності на землю з передачею по спадковості всієї нерухомості та рентних прав. Дворяни мали право на титули, герби та інші знаки дворянського звання, на особливі судові привілеї. Так Месір де Б'єнкур, області Артуа мав навіть шибеницю, як свідчення його впевненої в собі влади, хоча він був васалом короля і тримав сеньйорію в залежності від нього. Характерно, що присяга васала своєму сеньйору залишається такою ж як і в ранньому середньовіччі. Покровителю сплачуються відповідні допомоги, записи про які знаходяться в рахункових книгах [2;3]. В обов'язки васала входило:

не пізніше 40 днів після присяги подати детальний опис ф'єфа (які землі і кому належать);

платежі, що вносяться за ф'єф (у цій провінції щорічний 10 ліврів, 40 су за кожну зміну володіння).

допомоги при даруванні, обміні та інших правочинах [4;5].

Ця інформація на думку проф. І. Лучицького, дозволяла сеньйорам отримати достовірні дані про своїх підлеглих та їх прибутки. По-суті, єдиним обов'язком дворян в цей період є несення військової служби королю, а не власному сеньйору, так, як це було раніше.

Дворянство, як і раніше було неоднорідним. Титулована знать – герцоги, маркізи, графи, віконті та ін. – претендували на високі пости в армії та державному апараті. Основна маса дворянства, особливо нижчого, вимушена була задовольнитися більш скромним становищем. Її

благополуччя безпосередньо було пов'язано з посиленням гноблення селян.

Особливу групу становили держателі цензоріальних, або чиншових земель – це найнижча ступінь феодальної ієрархії. Вони вносили податок хлібом, худобою, птицею [8;5]. Землі у них були на правах користувачів, а не власників. Так в сеньйорії де – Бієнкур було 183 чиншовики, які утримували землю на таких умовах. Вони платили пеню в 3 су за прострочку платежу. Їх соціальний стан неоднорідний – тут і дворяни, і буржуазія, сільські кюре, монахи монастиря Нотр-Дам. Всі вони енергійно підтримували сильну королівську владу, яка могла хоч в якісь мірі стримувати засилля великих землевласників.

Так в записі в сеньйорії Сен-Жаль в Шалеті можна знайти інформацію про широкі права сеньйора, який призначав сільську владу, а саме: басилі, секретаря, нотаріуса. Він також видавав розпорядження щодо жнив, косіння, збору винограду. Панщину чиншовики відробляли у вигляді допомоги в зборі винограду. Крім того між паном і чиншовиком укладався договір про відповідні податки при різного роду операціях з землею. За порушення договору оплачувалось 5 су, за несвоєчасну сплату чиншу в 3 ліври – 5 ліврів і 15 су – несвоєчасну сплату податків.

Ці дані свідчать про критичне становище на нижчому щаблі феодальної ієрархічної драбини, що в кінцевому результаті привело до революції. Крім того слід відзначити, що в середині 18 ст. 7 % цензоріальних земель знаходились в руках буржуазії, “третього стану”. Члени цього стану розглядались, як “неблагородні”, вони не мали будь-яких особистих та майнових прав. Вони не були захищені ні зі сторони королівської адміністрації, ні зі сторони феодалів, що привело до росту незадоволення напередодні революції.

Під кінець періоду абсолютизму сеньйори, що намагалися отримати від своїх селян все більшу ренту, а також королівська влада, що збирала з селянських господарств податки, були зацікавлені в розширенні володільницьких прав цензитаріїв. Селянин отримує право продавати, дарувати, закладати та іншим шляхом передавати свою цинзиву, але при умові, що феодальний власник, як і раніше отримує свій ценз. На думку І. Лучицького, саме королівські юристи обґрунтували тезу, що цинзива є майже власністю, так як лише власність піддавалась оподаткуванню королівською талією. При цьому підкреслювалась різниця між сеньйоріальною власністю і цинзивою [7;16]

Результати своїх досліджень І. Лучицький виклав в статтях, що з'явилися в “Університетських вістях”, а також в двох фундаментальних монографіях – “Селянське землеволодіння у Франції напередодні революції, переважно в Лімузіні” (1900) і “Стан земельних кланів у

Франції напередодні революції і аграрної реформи 1789 – 1793 рр. ” (1910), що високо було оцінено у Французьких наукових колах.

Дослідження Іваном Лучицьким проблем селянського землеволодіння у Франції напередодні революції дало змогу отримати доповнення до цілісної картини аграрних відносин у цій країні і необхідності їх кардинальної реорганізації під час подій 1789 р. А також допомогло детальніше з'ясувати основні причини революції, закладені саме у надзвичайно критичній ситуації, що склалась у французькому селі в кінці XVIII ст.

Джерела:

Інститу Рукописів Національної бібліотеки України
ім. В.І. Вернадського. Фонд Івана Лучицького

1. Лучицький І.В. Национализация имущества во Франции во время революции. Ф.66. – № 28. С.2.
2. Лучицкий И.В. Аграрные отношения во Франции накануне революции. Ф.66. – № 2. С. 3.
3. Лучицкий И.В. Из истории сеньериальных и поземельных отношений во Франции в эпоху революции. Ф.66. – № 26. С.3.
4. Лучицкий И.В. Землеустройство французской деревни накануне революции. Ф.66. – № 26.С.2.
5. Лучицкий И.В. О крестьянской общине в Западной Европе. Ф.66. – № 14. С.4.
6. Лучицкий И.В. Аграрные отношения в окрестностях Парижа накануне революции. Ф.66. – № 16. С.3.
7. Лучицкий И.В. Состояние землевладельческих классов во Франции накануне революции и аграрных реформ 1789 – 1793 г. Ф.66. – № 14.С.2.
8. Лучицкий И.В. Крестьянская поземельная собственность во Франции до революции. Ф.66. – № 10. С.4.

Література:

9. Варварцев Н.Н. Украина– Франция: обмен научными и техническими знаниями (60-90 гг. XIX в.). / Культурные и общественные связи Украины со странами Европы. Киев. – 1990. С. 173–194
10. Далин В.М. История Франции. М., 1981. С. 68-71.
11. Письма И.В. Лучицкого. Публикация Л.В. Таран. Французский ежегодник. 1987. М., С. 192 – 211.
12. Таран Л.В. Иван Васильевич Лучицкий – исследователь истории Французской буржуазной революции (к 200-летию). // Український історичний журнал. – 1987. № 7. – С. 92-97.
13. Погодин С.И. «Русская школа историков»: Н.И. Кареев, И.В. Лучицкий, М.М. Ковалевский. – СПб. 1997. С. 202 – 268.

14. Иванов Ю.Ф. Иван Васильевич Лучицкий – выдающийся ученый, педагог и общественный деятель. // Вопросы истории. М., 2000. № 2. – С. 150 – 151.
15. Лучицька М.В. Спогади. К., 2004. С. 167.

ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В ІДЕЯХ МИСЛИТЕЛІВ РІЗНИХ ІСТОРИЧНИХ ЕПОХ

Шевчук Тетяна Федорівна

студентка юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Я бачу загибель тієї держави, де закон не має сили і перебуває під чияюсь владою. А там, де закон – володар над правителями, а вони його раби, я бачу врятування держави і всі блага, які тільки можуть дарувати державам боги.

Платон

Проблеми правової держави завжди хвилювали передових людей, прогресивних мислителів стародавності, середньовіччя і сучасності. До ідеї держави прислужились Солон і Ксенофонт, Протагор і Сократ та чи не найбільше Платон і Аристотель.

У даному дослідженні ми намагались підняти проблему розвитку правової держави в Україні, адже наша держава ще дуже молода, а тому дана тема є досить актуальною на даний час.

Одними з найдавніших вчень про досконалу державу, що дійшли до наших днів, були праці великого грецького філософа Платона. Він мріяв про досконалу державу, що повинна мати сильне і здорове населення, де правителями повинен обиратись цвіт народу – наймудріші і найдобросердечніші, а володарем їхнім повинен бути закон. Фундаментом досконалої держави Платон вважав вищу справедливість[2,12].

Також для подальшої практики правової держави особливо важливе значення мали судження Аристотеля (пізніше Полібія, Цицерона) про розрізнення "справедливих" (з панування правових законів) і "несправедливих" (деспотичних) форм правління: перше діє для блага всіх (сюди Аристотель відносив групу з трьох типів держав – монархію, аристократію і політію (помірну демократію), друге – для блага лише правлячого класу (сюди віднесені також три типи деспотичних держав –

тиранія, олігархія і крайня демократія, або правління натовпу). Держава, на думку Аристотеля, утворюється не тільки для того щоб жити, а й для того, щоб жити добре [2,20].

Протягом історії рація і зміст ідеї про правову державу в різних мислителів, політичних і суспільних діячів значно різнилися. Позаяк у одних ідея такої держави пов'язувалася з приватною власністю, експлуатацією чужої праці та привілейованим становищем у суспільстві певних класів і верств, інші розуміли її зовсім інакше. Т. Мор, наприклад, ще у XVI ст. констатував, що в умовах приватної власності не можна говорити ні про справедливість, ні про громадський добробут, ні про «здійснене державне управління» [3,136].

В епоху переходу від феодалізму до капіталізму вирішального значення у працях дослідників набувають проблеми поділу функцій влади, правової організації владних відносин, співвідношення політичних сил, що виключають монополізацію влади в руках одного органу, особи або спільноти. Затверджуються ідеї свободи особи, панування права в приватних і публічних відносинах. Дж. Локк в Англії (XVII ст.) виступив з обґрунтуванням доктрини «законності опору всіляким незаконним виявам влади». Монтеस्क'є у Франції (XVIII ст.) заявляв, що для запобігання зловживанню владою є необхідним такий порядок, де власті могли б взаємно себе стримувати [3,137].

Філософську основу сучасної теорії правової держави заклав німецький філософ Еммануїл Кант, у вченні якого центральне місце посідає людина як член суспільства і як особистість. Хоча словосполучення «правова держава» в його працях не вживалося (воно звучить у нього як «правовий державний устрій»), Кант наполягав на узгодженні дій держави з правом, підкоренні її правовим законам [3,137].

Уперше термін «правова держава» було вжито німецькими вченими К.Т. Велькером (1813), І.Х. Фрайхер фон Аретином (1824). Створення юридичне завершеного поняття «правова держава» пов'язують з ім'ям Р. Моля, який ввів його до загального державно-правового і політичного вжитку. У 1829 р. він навів визначення правової держави як конституційної держави, що має ґрунтуватися на закріпленні в конституції прав і свобод громадян, на забезпеченні судового захисту особи [3,137].

У розвиток ідеї правової держави зробили свій внесок і українські вчені, філософи, юристи, котрі поділяли думку про права людини і правову державу: І. Вишенський, Г. Сковорода, М. Драгоманов, І. Франко, Б. Кістяківський, М. Палієнко та інші.

Питання правової держави широко обговорюються й у наш час. Основна причина такої уваги до правової держави ґрунтується не тільки на гуманізмі самої ідеї його виникнення, але й у пошуках шляхів її найбільш адекватного оформлення й ефективного здійснення.

Правова держава – це держава, в якій юридичними засобами реально забезпечено максимальне здійснення, охорону і захист основних прав людини. Правовою є держава, в якій панують закони, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях і гарантують реальну можливість кожній людині ефективно здійснювати і захищати свої права і свободи [4,107].

Сучасна теорія держави виділяє такі загальні ознаки правової держави:

- Закріплення основних прав та свобод людини в законах і Конституції держави.
- Панування законів, які виражають волю всього або більшості населення.
- Врегулювання відносин між особою і державою на основі загально-дозвільних принципів.
- Взаємовідповідальність особи і держави.
- Високий рівень правової культури та правосвідомості всіх правових суб'єктів, наявність юридичних знань.
- Чіткий розподіл повноважень державами між певними системами її органів(поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову).
- Високе становище у суспільному житті судових органів.
- Юридична захищеність особи (створення юридичних засобів, які б захищали, охороняли основні права людини).
- Незалежність судової влади від всіх інших гілок влади.
- Неухильне і загальне виконання законів та підзаконних актів усіма учасниками суспільного життя і в першу чергу - державними органами.

Правова держава зароджується і функціонує в умовах громадянського суспільства [4,108].

Отже, виходячи з вищенаведених ознак, можемо стверджувати, що правова держава в Україні розвивається. Українська держава повинна мати таку систему ознак.

Поняття правової держави є узагальненим теоретичним виразом, який, однак, ґрунтується на втіленій у Конституції та інших законодавчих актах моделі правової держави, на її елементах, відтворених у правовому устрої окремої держави, в її конституційному ладі. Правова держава має власний понятійний зміст (на це вказує ст. 1 Конституції України щодо визнання України правовою державою) і власну конституційну елементну базу (гарантування прав і свобод людини і громадянина, принцип поділу влади, принцип верховенства права, юридичні форми діяльності органів державної влади).

Формування концепції правової держави та її реалізація передбачають: аналіз витоків теорії правової держави та її філософської основи, дослідження зарубіжних концепцій правової держави,

конституцій країн, що закріпили створення правової держави за мету свого розвитку, переоцінку економічної ролі держави в умовах ринкових відносин, перегляд взаємовідносин держави і суспільства, невтручання держави у вирішення тих питань, що належать до компетенції громадських формувань, вдосконалення національно-державних відносин, відповідність законів потребам суспільства і особи, принципам Права як синоніма Правди, Праведності, розробку процедур і механізмів щодо розв'язання конфліктів між різними суб'єктами, високу правову і політичну культуру членів суспільства. Представлена стаття виконана у плані розробки теми: “Розвиток держави і права у ХХ ст.”, яка потребує подальшої розробки і деталізації.

Література:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Офіційне видання. К.- 2006.
2. Світова класична думка про державу і право. Навч. посібник / Є.Ф. Безродний (керівник), Г.К. Ковальчук, О.С. Масний. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 400 с. – Бібліогр. - С. 391-395.
3. Скакун О.Ф. www.lawbook.by.ru
4. Теорія держави і права(опорні конспекти). Навч посіб.для студ. вищ. навч. закл. / Авт.- упоряд. Кравчук М.В.- К: Атіка, 2005.-208с.

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАБОРОНИ КАТУВАННЯ

Яремко Оксана Михайлівна

здобувач кафедри гуманітарних дисциплін Київського національного університету внутрішніх справ України, викладач кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету

Україна отримала в спадок законодавство, яке можна розглядати як систему правового забезпечення панування державного бюрократичного апарату над особою, як систему пригноблення людини на фоні декларування широких прав і свобод. Прийняття 28 червня 1996 року Конституції незалежної України відкрило шлях до декриміналізації законодавства[5;3] – відміна смертної кари, запровадження альтернативних “нетюремних” видів покарань тощо. Про гуманізацію законодавства свідчить і положення статті 28 Основного Закону: “Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню”[1].

Катування в кримінальному праві та кримінальному процесі демократичної правової держави нема і не може бути. Адже “Покарання не має на меті завдати фізичних страждань або принизити людську гідність” – твердить законодавець[3;20]. Більше того, під загрозою позбавлення волі на певний строк (максимальний термін – п’ятнадцять років) або ж довічного ув’язнення кримінальний закон забороняє катування – “умисне заподіяння сильного фізичного болю або фізичного чи морального страждання шляхом побоїв, мучення або інших насильницьких дій, що суперечать їх волі, в тому числі отримати від нього або іншої особи інформації, свідчення або визнання, покарати за його дії, які він скоїв або у скоєнні яких підозрюється, або залякування його або інших осіб” (ст. 127 Кримінального кодексу України).

Що ж стосується свідчень, отриманих під тортурами, то вони вважаються недопустимими для використання в кримінальному процесі, тому що “обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом” (ч.3 ст. 62 Конституції України)[1]. Та й перелік видів покарань, закріплений у статті 51 кримінального закону, не містить ні тілесних, а ні таких, котрі б порушували гідність людини[3;20]. Гуманізується законодавство, але, як не дивно, суспільство – ні, в тому числі, мова йде і про нашу правоохоронну систему.

Багатогадинне стояння біля стіни з розпластанням по ній; одягання капюшонів; утримання в приміщенні з постійним та голосним звуком, або в підвалі, де особа ризикує наразитися на небезпеку нападу шурів; позбавлення сну, харчування і води; поміщення здорової людини до психіатричного відділення; поголення голови; виставлення оголеної людини на очі інших людей; примушування їсти екскременти або інші неїстівні речовини та ін. – це найпопулярніші акти жорстокого, нелюдського і принижуючого гідність поводження із людиною нашого комуністичного минулого. Такі дії викликали стрес, почуття жаху, неспокою, принижували та ображали особу, ламали її фізичний та моральний опір, вбивали в людині людяне. Гірко усвідомлювати, але вище зазначені правові гарантії не можуть в достатній мірі забезпечити охорону права людини на особисту недоторканість та визнання її гідності. Хоч не в такій мірі як за радянських часів, проте все ж таки непоодинокими є випадки застосування методу “слоника”, підвішування тіла, посягання на статеву недоторканість, примушування їсти неїстівні речі тощо.

Сьогодні у деяких українських навчальних закладах, що готують майбутніх практичних працівників правоохоронних органів, викладаються навчальні дисципліни зміст яких полягає у вивченні особливостей провадження допиту підозрюваного (обвинуваченого) з метою недопущення тортур та інших порушень прав людини[2]. Схвально. Але

це лише один із шляхів вирішення проблеми. “Не можна здійснити реформування правової сфери України, про що нині чимало пишеться і мовиться і в наукових колах, і на найвищих щаблях влади, не провівши інтелектуальної реформи, не змінивши тоталітарного стилю мислення на якісно інше мислення, мислення, увідповіднене сучасним реаліям життя, новому типу людини, що масово стала з’являтися в сучасній Україні – людині ринкового суспільства” – переконана філософ права Братасюк М.[4;326]. Тип мислення слідчого (прокурора, судді), що сформувався на засадах легізму, орієнтований на негативний образ людини, на образ підозрюваного (обвинуваченого, підсудного) заздалегідь презюмованого злочинцем, чим і відбувається нехтування одним із важливих конституційних принципів – презумпції не винуватості особи.

Дух легізму відчутний і у кримінальній нормі, котра проголошує однією із цілей кримінального покарання – кару (ч.2 с.50 КК України). “В юридичному праворозумінні метою покарання має бути віддавання рівним за рівне, тобто збереження принципу справедливості: право порушено, право відновлено”[4;298]. Кара як мета покарання неминуче тягне за собою репресії, тортури, приниження гідності тощо. І навпаки: юрист, котрий шукає справедливості не може діяти несправедливо.

Російський філософ права Ю.В. Голик в контексті даної проблеми піднімає важливе питання про сублімацію в кримінальному праві. Мова йде про те, що люди украй неохоче розлучаються з тим, до чого вони звикли (і неважливо, мова йде про погане чи добре). Так говорячи про тортури твердить, що тортур нема, але вони є. Просто вони набули інший вигляд. Наприклад, попередній арешт тоді, коли він не викликається необхідністю, або ж перевищення усіх можливих процесуальних термінів під вартою. Завдання ж схожих дій влади, вважає, просте і очевидне: залякати, зламати волю, подавити будь-яку спробу опору. Жодного відношення до правосуддя, законності і відновлення справедливості це не має, і мати не може.

Інший аспект проблеми – позбавлення волі в умовах тотальної туберкулізації деяких колоній в державі. Навіть короткочасне розміщення в таке середовище цілком здорової людини може зробити її інвалідом. Більш страшним варіантом тортур ХХІ століття вважає Віл-інфекція. Чому так відбувається?. Найпростіше списати на владу, але влада дуже часто робить лише те, що їй дозволяють робити люди і чого ці люди прагнуть від влади –твердить філософ[6;39].

Література:

1. Конституція України. Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1997 року. Офіційне видання Верховної Ради України. – К., 1996. – 117с.

2. Весельський В.К., Кузьмічов В.С., Мацишин В.С., Старушкевич А.В. Особливості провадження допиту підозрюваного (обвинуваченого) з метою недопущення тортур та інших порушень прав людини: Посібник. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004. – 148с.
3. Кримінальний кодекс України. Кримінально-процесуальний кодекс України. Кримінально-виконавчий кодекс України. – К.: Істина, 2005 . – 440с.
4. Патей-Братасюк М.Г. Філософія права: Навчальний посібник. – Тернопіль, 2006. – С.344.
5. Поважання в людині людину / І. Бакай, В. Костецький. – К.: ЗАТ “Нічлава”, 1997. – 84с.
6. Філософія уголовного права / Сост., ред. И вступ. Стаття докт. Юрид. Наук, проф. Ю.В. Голика. – СПб.: Издательство Р. Асланова “Юридический центр Пресс”, 2004. – 348с.

**ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
В НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЩОДО МІЖНАРОДНОГО
УСИНОВЛЕННЯ**

Деркаченко Юлія Вікторівна

аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

Для реалізації міжнародних стандартів з усиновлення велике значення мають національні засоби імплементації норм, які закріплені в Гаазькій Конвенції. Саме з допомогою внутрішньодержавного права держави–учасниці конвенції забезпечують проведення у життя своїх міжнародно-правових зобов'язань. Загального визнання отримала позиція, що реалізація норм міжнародного права відбувається шляхом застосування міжнародних і національних засобів. Ці засоби тісно пов'язані одне з одним тому, що держава забезпечує їх виконання. Крім того, проведення у життя міжнародно-правових норм про забезпечення процесу усиновлення неможливе без внутрішньодержавних норм.

Проведення у життя прав дитини як складової міжнародного усиновлення вимагає прийняття державою національних норм для забезпечення їх реалізації саме у межах країни, де дитина перебуває і де реалізуються інтереси дитини [1, с. 262].

Проблема міжнародного усиновлення має комплексний характер і удосконалення правових її засобів вимагає гармонізованого внесення відповідних положень як у міжнародно-правове (конвенції, угоди), так і внутрішньодержавне законодавство. Дослідження юридичного змісту міжнародних стандартів з усиновлення свідчить, що всі вони закріплені в нормах міжнародного права, які не виконуються самостійно та вимагають спеціальних дій держав щодо їх імплементації в національному праві. Тому особливого значення набуває міжнародний контроль за виконанням міжнародно-правових зобов'язань державами-учасниками Гаазької Конвенції, а також інші міжнародні і національні заходи із проведення міжнародних стандартів прав з усиновлення в життя.

Міжнародний договір, виходячи із подвійної природи міжнародних відносин у сфері усиновлення може розглядатися правове джерело регулювання цивільно-правових відносин, що виникають. Оскільки таку свою роль договір виконує за умови трансформації його норм у внутрішньодержавне/міжнародне приватне право, особливу актуальність у методологічному плані набуває проблема імплементації його норм у національне законодавство [2, с.51].

Ситуація, що існує у сфері міжнародного усиновлення вимагає чіткого і розумного правового регулювання і контролю. Це стосується й українського законодавства, де необхідно привести закони у відповідність з існуючими міжнародними договорами: національним інтересам України відповідає негайне приєднання до Гаазької Конвенції про захист та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення (далі - Гаазька Конвенція) [3] та її ратифікацію, з попереднім узгодженням деяких статей національного законодавства України, зміст яких суперечить Гаазькій Конвенції (питання юридичних умов посередницької та комерційної діяльності). Чинна в Україні правова система регулювання міжнародного усиновлення ще не адекватна потребам суспільства у цій сфері, необхідно привести закони у відповідність з існуючими міжнародними договорами та конвенціями (Закон України „Про охорону дитинства” та Сімейний кодекс України).

Інформація про усиновлення, наявна в Центрі усиновлення та в органах опіки, про сиріт, які потребують усиновлення, повинна бути абсолютно відкритою для всіх бажаючих, регулярно публікуватися у відкритих виданнях, висвітлюватися по телебаченню тощо. З метою вдосконалення законодавства пропонується:

а) ввести ліцензування діяльності у сфері усиновлення як національних, так і міжнародних організацій на території України;

б) укладення цивільно-правових угод із фізичними особами для здійснення послуг щодо організації, прийому та розміщення кандидатів в усиновителі для проживання, усному (письмовому) перекладі, а також іншої допомоги в оформленні усиновлення;

в) ведення урядовим органом державного управління з усиновлення і захисту прав дитини реєстру іноземних органів та організацій з міжнародного усиновлення;

г) введення державної дотації українським усиновителям на оплату послуг посередницького агентства.

Вважаємо, що ухвалення вищенаведених зауважень при формуванні і корекції правотворень дасть змогу створити універсальне, що відповідає найвищим вимогам міжнародного права, законодавство про усиновлення в Україні.

Література:

1. Лисенкова О. С. До питання про співвідношення міжнародного права і національного законодавства України // Законодавство України та міжнародне право (проблеми гармонізації): Зб. наук. пр. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1998. – Вип. 4. – С. 262.
2. Ефективність імплементації міжнародних договорів у національне законодавство як чинник правового забезпечення безпеки у

причорноморському регіоні України. Актуальні проблеми політики / Збірник наукових праць. – Одеса, 2004. – №21. – С. 51-57.

3. Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення // [http://www.Javascript :openimage \("zakon_m_pdf/konventia _prozahist _dytyny. pdf",800,600\)](http://www.Javascript:openimage('zakon_m_pdf/konventia_prozahist_dytyny.pdf',800,600)).

УГОДА ПРО ТОРГОВІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАХОДІВ (ТРИМС): АКТУАЛЬНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Кухтик Володимир Станіславович

аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

У розвитку світової економіки останніх десятиліть домінують процеси глобалізації. Вони визначають напрями і пріоритети сучасного етапу інтернаціоналізації, впливають на стратегічні інтереси всіх країн світу. Важливою межею сучасної системи міжнародних економічних відносин є зростання ролі міжнародної інвестиційної співпраці. Глобальна економіка формується через поглиблення і взаємодію транснаціоналізації і міжнародній регіональній економічній інтеграції під впливом комплексу політичних, економічних, правових і соціальних чинників, що об'єктивно діють.

Як відомо, регулювання інвестиційної діяльності складає суверенну прерогативу держави і здійснюється на основі та у рамках національного законодавства.

У числі найважливіших міжнародно-правових інструментів у цій сфері є угода ТРИМС, в якій встановлюються узгоджені міжнародні стандарти інвестиційних заходів, проходження яких є обов'язковим для всіх членів Всесвітньої організації торгівлі (СОТ). Участь України у СОТ обумовлює актуальність з'ясування правового змісту ТРИМС і, відповідно, необхідність наукових досліджень його правової природи та змісту.

Інвестиційний глобалізм, як нове явище, загострює проблему сумісності інвестиційних заходів що приймаються на національному рівні з економічними, торговими інтересами співтовариства держав у цілому, співвідношення національних режимів із світовою системою міжнародних інвестиційних та торговельних режимів. Ухвалення угоди ТРИМС стало практичним кроком і масштабною спробою вирішення цієї проблеми.

Одна з причин висновку ТРИМС полягає в тому, що майнові відносини, засновані на інвестиціях (капіталовкладеннях) з-за кордону, виникають зазвичай у результаті купівлі відповідних цінностей, тобто за допомогою торгівлі. Проте, основна причина полягає у прагненні не

допустити порушення ліберизаційного режиму СОТ у процесі використання в країні іноземних інвестицій.

ТРИМС було ініційоване основними розвиненими країнами, які зацікавлені у тому, щоб їх капіталовкладення за кордоном не підпадали під такого роду обмеження. У другій половині 80-х рр. ХХ ст. США проводили лінію на впровадження у міжнародне життя універсальної угоди про режим прямих іноземних інвестицій. Малося на увазі розповсюдження на прямі інвестиції національного режиму та режиму найбільшого сприяння. Спроба США включити цю тему до предмету переговорів на Уругвайському раунді із-за протидії країн, що розвиваються, завершилася лише розглядом питання про торговельні аспекти інвестиційних заходів. В результаті було розроблено названу вище угоду ТРИМС, яка увійшла до пакету документів СОТ.

Угода вносить елементи більшої передбаченості та дисципліни до практики застосування пов'язаних з торгівлею інвестиційних заходів, і через це сприяє створенню сприятливого клімату для іноземних інвесторів в країнах – членів СОТ. На жаль, в Угоді немає ні чіткого визначення поняття «Пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи», ні об'єктивних критеріїв для вирішення питання про сумісність тій або іншій такої міри з вимогами Угоди. Очевидно, вирішення цих питань залишено на розсуд країни-члена. Це відкриває можливість для різної інтерпретації навіть тих заборонених заходів, які приведені у переліку Угоди.

Угода забезпечує всім країнам-членам СОТ, включаючи, природно, і Україну після її вступу до організації, застосування однакових прав та відносно інвестиційних заходів, що обмежують торгівлю товарами і, таким чином, виключає можливість дискримінації.

В цілому, можна вважати, що дотримання умов ТРИМС стимулюватиме приток зарубіжних капіталовкладень до України та інвестицій українських підприємців за кордоном. Природно, Україні необхідно буде виконати серйозну роботу по адаптації деяких нормативних документів, що діють.

Щодо ролі Угоди ТРИМС у торговельному колі та науковій літературі висловлюються різні, прямо протилежні думки. Позитивно оцінюють цю роль країни, що розвиваються, хоч і вважають їх компромісними, незавершеними. Бізнес-круги розвинених країн відносяться до ТРИМС досить прохолодно, вважаючи, що вони гальмують вільний торговельний обмін.

Як наголошувалося, виконання вимог угод «пакету СОТ», включаючи, природно, і Угоду ТРИМС, є обов'язковим для всіх держав, учасників СОТ. У зв'язку з цим, абсолютно очевидно, що незалежно від тих або інших доктринальних оцінок ТРИМС у процесі підготовки України до вступу до цієї організації необхідно переглянути всі

міжнародні угоди, що діють, і законодавство України на предмет визначення відповідності їх положень вимогам ТРИМС. Відхилення від них може стати приводом відмови від ухвалення України у СОТ.

З'ясування змісту ТРИМС, його розуміння і тлумачення, засновані на визнаних правових нормах, що витікають з національних інтересів України, поза сумнівом сприятимуть ефективному використанню цього важливого міжнародно-правового документа у вирішенні питань інвестиційної політики держави.

ПРАВО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ

Кушніренко О.Г.

канд.юрид.наук, доцент Національної юридичної академії України ім. Ярослава Мудрого

Вперше в практиці вітчизняного законодавства ст.48 Конституції України закріпила право на достатній життєвий рівень для особи і її сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло. Вказана норма Конституції має універсальний характер, який полягає в тому, що вказане право є природнім не лише для громадян України, а також і для іноземних громадян та осіб без громадянства. Саме в розповсюдженні дії норми ст.48 Конституції України, без будь-яких винятків, на кожную людину, в її індивідуальному характері, полягає цінність вказаної норми.

Чинній Конституції нашої держави вже більше 10 років, але не можна стверджувати, що в країні існує цілісна законодавча система, яка б забезпечувала право людини на достатній життєвий рівень. Діють тільки окремі законодавчі акти, до того ж недосконалі.

Слід визначити, що право передбачене ст.48 Конституції, є різноплановим і включає в себе економічні, політичні, соціальні, демографічні та інші аспекти. Реалізація цього права, на наш погляд, тісно пов'язана з реалізацією ст.1 Конституції України, згідно з якою наша держава є не тільки суверенна, незалежна, демократична і правова, але й соціальна. В цій частині ст.1 Конституції не є реальною нормою, це норма – ціль, до якої наше суспільство і держава повинні прагнути, і яка навряд чи буде реалізована найближчим часом. Право ж, закріплене ст.48 Основного Закону, є індивідуальним, а тому теоретично кожна людина може його реалізувати, в тому числі і в майбутньому. До речі, значний відсоток громадян це право вже реалізував як для себе, так і для своїх сімей і про це красномовно свідчить не лише статистика, але й реальна дійсність.

Потрібно визнати, що ст.48 Конституції не має механізму забезпечення даного права, а тому для реальної реалізації цього права надзвичайно важливо використовувати міжнародний досвід з цього питання, який є цікавим і загальновідомим.

Що стосується створення відповідної вітчизняної нормативної бази, то слід керуватися відомими міжнародно-правовими документами: Загальною декларацією прав людини, Міжнародним пактом з економічних, соціальних і культурних прав, Європейською Конвенцією з прав людини та ін.

Головну відповідальність за втілення права, передбаченого ст.48 Конституції в реальне життя, повинні нести найвищі органи державної влади – Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України і Президент України. Значна відповідальність в забезпеченні права кожної людини на достатній життєвий рівень покладається на місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Перехід до парламентсько-президентської форми правління покладає значні зобов'язання і на політичні партії (як правлячі, так і опозиційні). І все таки слід пам'ятати, що в значній мірі, реалізація права людини на достатній життєвий рівень залежить і від бажання самої людини досягти такого рівня. Держава, як і інші структури громадянського суспільства, для працездатних громадян повинні лише створити відповідні умови.

НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ

Янчук Артем Олександрович

*асистент кафедри конституційного та адміністративного права
Університету економіки та права “КРОК”*

Однією з проблем, з якими стикається сучасна українська держава, є відродження демократичних традицій, що були перервані десятиліттями. Особливого значення в цьому контексті набуває відтворення демократії на місцевому рівні як основи широкої участі громадян у громадських справах. У зв'язку з цим перед українським суспільством постало завдання всебічного розвитку та вдосконалення не лише форм безпосереднього волевиявлення всього українського народу щодо вирішення питань загальнодержавного значення, а й форм локальної демократії, тобто волевиявлення громадян – членів відповідних територіальних громад щодо питань місцевого значення. На думку багатьох науковців саме участь громадян у локальній (місцевій) демократії забезпечує незалежність місцевого самоврядування як

самостійної форми здійснення народом своєї публічної влади через територіальні громади [1, с.45]. Центральне, провідне місце в безпосередній участі громадян у здійсненні місцевого самоврядування (народовладдя) займають саме місцеві референдуми. З огляду на це, актуальним є визначення поняття місцевого референдуму як форми місцевої демократії.

Закон України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” [8] (далі – Закон) не містить чіткого визначення поняття місцевого референдуму. Аналіз статті 1 Закону дає змогу говорити про те, що місцевий референдум законодавець розуміє як спосіб прийняття громадянами шляхом голосування рішень з важливих питань місцевого значення. Більш повне визначення місцевого референдуму міститься в Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” [9], який у статті 7 визначає місцевий референдум як форму вирішення територіальною громадою питань місцевого значення шляхом прямого волевиявлення.

Більшість вітчизняних вчених визначають місцевий референдум спираючись на нормативне визначення даного поняття, що міститься в Законі України “Про місцеве самоврядування в Україні” [Див напр. 2, с. 195], або ж на законодавче розуміння місцевого референдуму, що закріплене в Законі про референдуми. Так, В.Ф. Погорілко, В.Л.Федоренко та О.В. Батанов місцевий референдум розглядають як безпосереднє (пряме) волевиявлення територіальних громад щодо прийняття рішень з питань місцевого значення шляхом прямого голосування членів цих громад [3, с. 162; 4, с. 201]. У свою чергу Кравченко В.В. визначає місцевий референдум як важливу форму безпосередньої демократії, що являє собою голосування виборців, які постійно проживають на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, шляхом якого приймаються рішення з найважливіших питань місцевого значення, за винятком тих, котрі, згідно із законом, не можуть бути винесені на місцевий референдум, яке обов’язкове для виконання органами, організаціями і громадянами, щодо яких це рішення має імперативний характер [5, с. 128]. Подібної точки зору дотримується і Трачук П.А., який під місцевим референдумом розуміє спосіб реалізації публічної влади територіальної громади шляхом загального голосування з питань місцевого значення [6, с. 6].

На нашу ж думку, при визначенні поняття місцевого референдуму необхідно виходити з характеристики тріади його визначальних елементів, а саме – суті, змісту і завдань, що дає змогу розкрити правову природу даної форми безпосередньої демократії, повно та всебічно дослідити основні ознаки місцевого референдуму, надати чіткого, зрозумілого визначення.

За своєю суттю місцеві референдуми є формою безпосередньої,

прямої локальної (місцевої) демократії, здійснення місцевої публічної влади безпосередньо територіальними громадами в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Якщо всеукраїнський референдум є формою безпосереднього волевиявлення всього або більшості українського народу, формою безпосередньої демократії загальнонаціонального характеру, то місцеві референдуми є волевиявленням певних спільнот (зокрема територіальних), тобто проявом безпосередньої демократії місцевого характеру, місцевого народовладдя, зокрема, місцевого самоврядування [7, с. 429].

За своїм змістом місцеві референдуми є безпосереднім вирішенням територіальними громадами питань місцевого самоврядування, тобто питань місцевого значення, які за законодавством мають право вирішувати територіальні громади з числа жителів сіл, селищ, міст, які є адміністративно-територіальними одиницями.

Завданням же місцевого референдуму є практичне втілення ст. ст. 5, 38 та 140 Конституції України, а, саме – реалізація владних, імперативних велінь територіальної громади як єдиного носія та володаря влади у відповідній адміністративно-територіальній одиниці з метою задоволення колективно визначених інтересів жителів відповідного села, селища, міста та виконання життєво необхідних та основних функцій територіальної громади.

Таким чином, визначивши тріаду визначальних елементів поняття місцевого референдуму – суті, змісту та завдання, можна дати наступне визначення:

місцевий референдум – це форма безпосередньої, прямої локальної (місцевої) демократії, здійснення місцевої публічної влади безпосередньо територіальними громадами в межах відповідних адміністративно-територіальних одиниць, що полягає в безпосередньому вирішенні територіальними громадами питань місцевого самоврядування шляхом прямого волевиявлення, тобто питань місцевого значення, які за законодавством мають право вирішувати територіальні громади з числа жителів сіл, селищ, міст, які є адміністративно – територіальними одиницями, що має завданням реалізацію владних, імперативних велінь територіальної громади як єдиного носія та володаря влади на відповідній адміністративно-територіальній одиниці, з метою задоволення колективно визначених інтересів жителів відповідного села, селища, міста та виконання життєво необхідних та основних функцій територіальної громади.

Література :

1. Тодика О.Ю. “ Юридична природа органів місцевого самоврядування при народовладді”. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2004р. №3.– 315 с.
2. Лазор О.Я., Лазор О.Д. Місцеве самоврядування: вітчизняний та зарубіжний досвід: Навчальний посібник. – Л.:Ліга-Прес,2002. – 464 с.
3. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Референдуми в Україні: історія та сучасність: Монографія. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. – 248 с.
4. Батанов О.В. Конституційно – правовий статус територіальних громад в Україні: Монографія / За заг. ред. Погорілка В.Ф. – К.: Концерн “ Видавничий Дім “ Ін Юре”, 2003. – 512 с.
5. Участь громадян у здійсненні місцевого самоврядування: Навчальний посібник / За ред. Кравченка В.В. – К.: Атака, 2004. – 264 с.
6. Трачук П.А. Участь громадян у місцевому самоврядуванні : Автореферат дис. канд..юр.наук. – Київ, 2003. – 13 с.
7. І.М. Грозовський, О.О. Малюкіна “Місцеві референдуми в Україні: перший досвід та перспективи розвитку” : Збірник матеріалів міжнародної науково – практичної конференції “Вибори і референдуми в Україні: законодавче забезпечення, проблеми реалізації та шляхи вдосконалення”. – К.: Нора – друк, 2003. – 504 с.
8. Закон України “Про всеукраїнський та місцеві референдуми” від 3 липня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1991. - № 33. - Ст. 443
9. Закон України „Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст. 170

ЗМІСТ

Частина I

ДЕСЯТЬ РОКІВ НА НИВІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ.....3

ПРАВОНАХОДИНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “АКВІТАС” У ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ.....4

Теорія та історія держави і права. Історія політичних і правових вчень. Філософія права

Андрусяк Роман Михайлович ХРИСТІЯНСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ І ПРАВА ЛЮДИНИ.....6

Антонюк Оксана Романівна ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ.....8

Бернюков Анатолій Миколайович ЮРИДИЧНА ГЕРМЕНЕВТИКА ЯК МЕТОДОЛОГІЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ.....11

Гоман Аліна Олександрівна, Кісельова Валентина Сергіївна, Піддубченко Оксана Андріївна ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....15

Грабовська Ганна Миронівна ПИТАННЯ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ В ПЕРІОД ДИРЕКТОРІЇ УНР.....17

Гуменний Роман Володимирович ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ЧАСТИНІ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ВІДПОВІДНО ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....21

Ісакова Вікторія Михайлівна ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКЕ СПІВТОВАРИСТВО.....24

<i>Кіндзерський Володимир Іванович</i> ІДЕОЛОГІЧНО-ПРАВОВОВІ КОНЦЕПЦІЇ ЦАРСЬКОЇ ВЛАДИ ЗА СЕМАНТИКОЮ СКАРБІВ ТА ТЕРАТЕВТИКИ У НОСІЇВ КУЛЬТУРИ ГАВА-ГОЛІГРАДИ.....	27
<i>Кравчук Валерій Миколайович</i> ЛЕГІТИМНІСТЬ СПІЛЬНИХ МІЖДЕРЖАВНИХ РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ.....	33
<i>Кравчук Микола Володимирович</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ, КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АПАРАТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОЇ РОЗВІДКИ.....	36
<i>Кудін Сергій Володимирович</i> ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧИ У СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРИКО- ПРАВОВІЙ НАУЦІ.....	40
<i>Легеза Яніна Олександрівна</i> ВПЛИВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РОЗБУДОВУ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	42
<i>Наливайко Лариса Романівна</i> ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ФУНКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	45
<i>Панчук Анатолій Вікторович</i> ТЕНДЕНЦІЇ ЯКІСНОЇ ЗМІНИ ПРАВ ЛЮДИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З АКТИВАЦІЄЮ ТЕРОРИСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ.....	48
<i>Подковенко Тетяна Олександрівна</i> УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВО- ТА ЗАКОНОТВОРЕННЯ В ПЕРІОД ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.....	52
<i>Терлюк Іван Ярославович</i> СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ У ПОСТМОНАРХІЧНІЙ РОСІЇ: ПИТАННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ....	55
<i>Череватюк Вікторія Богданівна</i> ПРОБЛЕМА ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ У ФРАНЦІЇ КІН. ХVІІІ СТ. В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ ІВАНА ЛУЧИЦЬКОГО.....	58
<i>Шевчук Тетяна Федорівна</i> ІДЕЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В ІДЕЯХ МИСЛИТЕЛІВ РІЗНИХ ІСТОРИЧНИХ ЕПОХ.....	62
<i>Яремко Оксана Михайлівна</i> ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАБОРОНИ КАТУВАННЯ.....	65

Конституційне право. Міжнародне право

<i>Деркаченко Юлія Вікторівна</i> ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА В НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ ЩОДО МІЖНАРОДНОГО УСИНОВЛЕННЯ.....	69
<i>Кухтик Володимир Станіславович</i> УГОДА ПРО ТОРГОВІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ЗАХОДІВ (ТРИМС): АКТУАЛЬНІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ.....	71
<i>Кушніренко О.Г.</i> ПРАВО ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ.....	73
<i>Янчук Артем Олександрович</i> НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ МІСЦЕВОГО РЕФЕРЕНДУМУ.....	74

Частина II

ДЕСЯТЬ РОКІВ НА НИВІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ.....	3
ПРАВОНАХОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “АКВІТАС” У ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ.....	4

Цивільне та сімейне право. Цивільний процес. Комерційне право. Міжнародне приватне право

<i>Гаврік Роман Олександрович</i> ПРЕЮДИЦІЙНІСТЬ ЯК ВЛАСТИВІСТЬ СУДОВОГО РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ, ЩО НАБРАЛО ЗАКОННОЇ СИЛИ.....	6
<i>Зеліско Алла Володимирівна</i> СТАТУТ ЯК ЮРИДИЧНА ПІДСТАВА ДІЯЛЬНОСТІ СПОЖИВЧОГО ТОВАРИСТВА.....	9
<i>Петренко Сергій Анатолійович</i> ПРАВОВА ОХОРОНА КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ ЯК ВИНАХОДУ.....	12

Петрицин Наталія Тарасівна ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА: НА ІНФОРМАЦІЮ ТА ТАЄМНИЦЮ ПРО СТАН ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ПРАВА НА ЖИТТЯ.....14

Шабалін Андрій Валерійович ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ПОРЯДОК ПОВІДОМЛЕННЯ БОРЖНИКА ПРО ВИДАЧУ СУДОВОГО НАКАЗУ.....19

Громенко Юлія Олександрівна ОЗНАКИ РЕКЛАМИ.....21

Серебрякова Юлія Олександрівна ДЕЯКІ АСПЕКТИ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОГОВОРОМ ОРЕНДИ НЕРУХОМОСТІ.....23

Екологічне право. Земельне право. Аграрне право

Антонюк Ульяна Василівна ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ.....25

Грицан Ольга Анатоліївна МІСЦЕВА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ ЯК ОРГАН ЗАГАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ В ГАЛУЗІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ.....27

Джуган Вікторія Олегівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВОДНИХ ВІДНОСИН.....30

Краснова Юлія Андріївна СЕРТИФІКАЦІЯ В ГАЛУЗІ АВІАЦІЇ ТА ЇЇ МІСЦЕ В МЕХАНІЗМІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....34

Ришкова Людмила Валеріївна КЛАСИФІКАЦІЯ ОСОБЛИВО ЦІННИХ ЗЕМЕЛЬ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇХ ВИНИКНЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ.....38

Фінансове право. Банківське право

Дубоносова Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ЕКОНОМІЧНОЇ ОСНОВИ ОБ'ЄКТУ ОПОДАТКУВАННЯ.....40

Дуравкін Павло Михайлович ПОРУКА ЯК СПОСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО ОБОВ'ЯЗКУ.....41

Костенко Ольга Олександрівна ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....43

Мазур Тамара Вікторівна ДО ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ФОНДУ ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ.....46

Спіжов Віталій Вікторович БАНКІВСЬКИЙ КОДЕКС В УКРАЇНІ: РОЗРОБКА ТА ПРИЙНЯТТЯ.....49

Філіпенко Тетяна В'ячеславівна ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВАЛЮТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....51

Чвалюк Андрій Миколайович ДЕРЖАВНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ОСНОВНА ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ.....52

Право інтелектуальної власності та його захист. Інформаційне право

Еннан Руслан Євгенович ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....56

Сулацький Денис Володимирович ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРЕХОПЛЕННЯ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....58

Частина III

ДЕСЯТЬ РОКІВ НА НИВІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ.....3

ПРАВОНАХОДНА ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ “АКВІТАС” У ПІДГОТОВЦІ ЮРИСТІВ.....4

**Кримінальне право. Кримінальний процес. Криміналістика.
Кримінологія**

Беляєв Дмитро Володимирович, Солов'євич Інесса Владиславівна
ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ ДОПИТУ НА
СТАДІЇ ДОСУДОВОГО СЛІДСТВА.....6

Введенська Вікторія Володимирівна ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ПОТЕРПІЛИХ ПРИ ПРОВАДЖЕННІ
ОГЛЯДІВ (ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ
ФЕДЕРАЦІЇ).....10

Верста Лілія Богданівна ОСНОВНІ НАПРЯМКИ БОРОТЬБИ З
ВІДМИВАННЯМ ГРОШЕЙ.....13

Кохановська Оксана Ігорівна ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ІНСАЙДЕРСЬКОЇ
ІНФОРМАЦІЇ.....14

Куценко Дмитро Володимирович ОБМЕЖЕННЯ ГЛАСНОСТІ
СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ
НАЯВНІСЮ ДЕРЖАВНОЇ ТАЄМНИЦІ.....16

Мальцев Олександр Олегович ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ
В УКРАЇНІ.....20

Мартинишин Галина Романівна ДО ПИТАННЯ ПРО КАРАНІСТЬ
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....22

Паламар Любов Вячеславівна КРИМІНАЛІСТИЧНА ПРОФІЛАКТИКА
ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОТРИМАННЯМ
БАНКІВСЬКИХ КРЕДИТІВ.....25

Хлистова Надія Борисівна, Назимко Єгор Сергійович ВПРОВАДЖЕННЯ
МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ.....27

Адміністративне право. Митне та податкове право

Valentyn V. Galunko PROTECTION OF HUMAN RIGHTS AND
FREEDOMS AS THE MAIN PRINCIPLE OF ADMINISTRATIVE
LAW.....30

<i>Бас Юлія Леонідівна</i>	ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПОБІГАННЯ ПРОСТИТУЦІЇ ТА ТОРГІВЛІ ДІТЬМИ У СЕКСУАЛЬНИХ ЦІЛЯХ. СТАНОВИЩЕ В УКРАЇНІ.....	37
<i>Бондар Валерія Валеріївна</i>	ОРГАНИ, УПОВНОВАЖЕНІ РОЗГЛЯДАТИ СПРАВИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	40
<i>Бреян Тарас Андрійович</i>	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	44
<i>Гара Володимир Петрович</i>	АДМІНІСТРАТИВНО ПРАВОВІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ.....	45
<i>Гладун Зіновій Степанович</i>	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ.....	50
<i>Головкова Ольга Миколаївна</i>	ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ НА ОБ'ЄК ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	55
<i>Каблов Денис Сергійович</i>	АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЧЛЕНІВ ГРОМАДСЬКИХ ФОРМУВАНЬ ПО ОХОРОНІ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ.....	58
<i>Кізілова Ірина Миколаївна</i>	СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНИХ ПРАВИЛ.....	61
<i>Онищук Олександр Олександрович</i>	АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ПОЛЮВАННЯ, ЯК СПОСІБ ПОПЕРЕДЖЕННЯ БРАКОНЬЄРСТВА.....	62
<i>Пукліч Тадей Йосипович</i>	СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ТА МЕДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАРКОМАНІЇ В УКРАЇНІ.....	66
<i>Сіліна Анастасія Сергіївна</i>	КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ПРАВОВИЙ СТАТУС ГЛАВИ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	70

Тулінов Валентин Сергійович ВЗАЄМОДІЯ ЛІНІЙНОГО УПРАВЛІННЯ НА ДОНЕЦЬКІЙ ЗАЛІЗНИЦІ УМВС УКРАЇНИ НА ТРАНСПОРТІ З ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ ТА ГРУПОВИХ ПОРУШЕНЬ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ74

Цимбалістий Тарас Олегович ФУНКЦІЇ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....76

Підписано до друку 28.02.2007
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 100 прим.

Віддруковано ТОВ "Гал-друк",
м.Тернопіль, вул.Гайова 8
Зам. № 16-28/02/07